ద్వితీయముద్రణము – 1958

వెల 2 – 0 – 0

వరలక్ష్మీముద్రాశాల
విజయవాడ – 2

కర్మ శతకము

ఓసఖా! ప్రియభార్యావియోగ మెఱుఁగ
నట్టి యోపూర్వసత్కృతీ! యకట! నీవు
కర్మశతకంబు చదువకు! మర్మఘాతి
నీ వెఱుఁగలేవు దానిలోనిదగు —.

ఉత్క్రమణము

[కర్మశతకము : ౧ వ పది]

నారాయణ ! నారాయణ !
నారాయణ ! దేవ! లోకనాథ ! మురారీ !
నారాయణ ! నారాయణ !
నారాయణ ! కృష్ణ ! విశ్వనాథ ! ముకుందా !

నాకనుగూళ్లలో నమరి నావగు కన్నులు చూచుచున్నవా !
నాకుటిలంపుమై నమరి నావగు ప్రాణము లాడుచున్నవా !
నా కని చెప్పుకోను దగినట్టిది వస్తువు నిల్చియున్నదా !
నాకృత మెల్ల నన్ను విడనాడక వెంబడి వచ్చుచున్నదా !

గ్రక్కున యామదండపరిఘాతముచే మఱి దేహమెల్ల ది
మ్మెక్కినదేమొ నా నెచటి వెచ్చట నచ్చటి వచ్చుటే మియున్
ద్రిక్కక నాదుప్రాణములు నిల్చెనొ తా నిది సూక్ష్మబాధ లే
కక్కట నాకు స్తంభవిషయంబుగఁ దోఁచెడు దేహమంతయున్

పోనొను లేచి పోయినదిపో! మఱి యెం తరుకొంటినో సరే!
ఆయుసుకొన్నయం తయిన దా నిది యిప్పటి కెన్నినాళ్ళబా
ధాయతి యాతరించినది యక్కట! యెవ్వరు లేనియట్లు నే
నే యయినాఁడ లక్ష్య మిడియించెను నేరుపుగల్గు బ్రహ్మకుఁ

ఓయి! యదృష్టహీనుఁడ! అహో! ఎరిచూడఁగ రాదొ చూచినా
వోయి! అదే నిజమ్ముగ నెవో యొకయాశలు వేనవేలు, హా
హా! మొద పెంచికొంటి నవి యన్నియు చూడుమ యెట్టులైననో
నాగొడ లేమొ ప్రాంచలనాబున కింకను స్వస్తి చెప్పుదుఁ

గోతికిఁబోతె నున్న దిదిగో నను మీరలు పట్టుకొందు నే
పోతిని నేలలోకి, దిగిపోయితిఁ, బోవుచునుంటి నన్ను మీ
రితఱి బాధపెట్టకుఁడ యీగతి నాగతి నన్ను బోవనీ
కీతను వేల నిల్పు మది నెంచెద రాప్తుఁగా సనాప్తులై

ఈనిముసంబుదాఁక గ్రహియించకపోతిన యెంత కెంత కా
శానిహతుండ నైతిఁ గలుషంబులు సర్వము నేన చేసితిన్
నావిలువెల్ల నగ్గి లలనా! దరికొల్పితి వాక్క లిప్తలో
నే ననుభూతికిన్ దగును నెంతకు బ్రహ్మ మెఱింగి యోరిఁబో

ఇటు లోఁడలందు సంటుకొనసియును బాధయటంచు మున్న దు
ర్ఘటమయినట్టి స్పర్శపుసుఖం బానఁగూడెను దీసిదేహామం
తట శవ మందురా! యిది మదంబుచు పొందిన నాకుచేత ని
చ్చట శవదృష్టి పొందకునిజంబుగఁ బొంనవిదేమొ పొందుచుః

ఈమెదురొమ్ముపై నొరిగి యే సది గొన్నిదినంబు లైనదో
ప్రేయములైన కోరికలు పెంచిన శోమ్మనిమానసముల్ ఘం
శ్రీయుతముల్ పురస్కృతినిఁ జేకొనె నన్నిది నీకరానిపై
పాయనిదై సుగాఢముగఁ బట్టిన కౌఁగిలి నన్నుఁ దేల్చుచుః

నాకులాంగనసయూననము చెక్కులద్దనిం
డకట నన్నడ్డుపెట్టకుఁడు మీరు
నాప్రియురాలికంఠము కౌఁగిలించనిం
డీకరమ్ములు లాగఁబోకుఁ డీగు
నాస్త్రీయుగమ్ముపై నఁ వ్రాలనిండు వె
న్కకుఁ బట్టి నన్ను లాగకుఁడు మీరు
నాయస్థతనువువెంటనె సాగుకొననిండు
వల దంచు నన్ను నాపకుఁడు మీరు

ఒక్కరోడాదిగ లేని మున్న దంచు
ముంచు వ్యర్థమ్ముగాఁ దలపోసికొన్న
దీమహాశాసముద్రమ్ము లింకు కొన్న
దీతుదిసుఖమ్ము ననుఁ బొందవిందు మీరు

ప్రాయశ్చిత్తము

[కర్మశతకము : శివపది]

ఈయాచారముమాత్ర కాక మఱి యేవే మైథిలీశీల ! యీ
ప్రాయశ్చిత్తము నీ కనాచ్యములు పాపంబుల్ పఠించున్ ద్విజుం
డాయుర్దాయము కొద్దిలోనె సురలోకారాధనీయాచ్ఛశీ
లా ! యత్యున్నత వీవు నోసి పతిశీలా ! నన్ను మన్నించవే

నీవు వేలుపుటూరి వేవెల్గు రేకవు
కేవలమును మృదాకృతిని నేను
నీవు సదాచారనిష్ఠాయతాత్మవు
కడు దురాచారనిష్ఠుఁడను నేను
నీవు నిశ్చలమనోభావాభిరామవు
సరి చంచలాతిచంచలుఁడ నేను
నీవు స్త్రీరూపమందిన గేహధర్మము
వాకకీతి కొదుగని యులిపి నేను

ప్రకృతి వచ్ఛమ్మున్నగా నీవు వికృతి నేను
నా సౌందర్య మహోఘసంగతులనడుగు
నేసుకృతశేషఫలమో నాయిల్లు నీవు
లీలగాఁ గొన్నినాళ్ళు వెల్గించినావు

సుమసంవాసితముల్ సుఖాలయము తేజోతిర్మయస్వస్తిలో
కములం దుండి వినిర్గమించితివో నాకై దివ్యపూతత్వాను
త్రమతార్హస్థానకై త్యజించి నను నేతపూర్వాగ్వయోగవ్యతి
కర్ము నాలోకము లేగితే మఱల నిర్దాక్షిణ్యహారింబలెన్

వ్రతనచేత నిన్ గొలువనచ్చును మానసన్నిధి దేవతా
మూర్తివి నీవు నాయెడలఁ బొందిన మానుషమైన పేర్మ నా
కీర్తికి హేతువైన దతికించిన యీయమకు కింత తెర్చించి న
న్నార్తికి గింప సౌపపమంటితి నాయెదఁ జిచ్చుపెట్టుచున్

నీ విట దివ్యతేజములు నింపితి తేనెలు వార్చి తంతవై
దేవి! పరిత్యజించితివి దీనిని వ్యర్థశరీరముం బురా
శ్రీవివృతప్రభల్ గలపరించిన యియ్యది నేటి కింత తే
జోవిగతంబు నింత మధుశూన్యముగాఁ గనిపించు నేటికో !

నియమస్మృతిప్రవాహచ్ఛటలు నిండిన పావనమంబుచేత నీ
కాయము పూర్వముత్సవనికాయము పూతచరిత్రుఁ జేయు నీ
ధ్యాయనిషణ్ణభావవిషయం బగుటన్ మఱి నేఁడు మూఁడు మూఁ
కాయము కట్టె నేను నొకకట్టెను రెంటను దగ్ధయోగ్యముల్

నీయం దే నతిదోషకారి నది కాపి గోపలం దాచి యీ
ప్రాయశ్చిత్తము నాకుఁ జేసితివి తీరా సౌఖ్యమా వేళనన్
నాయూ వేళము మాడుమా బతులు తేనా నీకు నేనున్ ఘనం
ప్రాయశ్చిత్తము చేసెదన్ జివరి కర్మారంభనిష్ఠాస్థ్రుఁడన్

తొలినాళ్ళన్ యజమానినై పసపు పెట్టన్ గుంకుమాన్ బెట్టు చీ
రలు పెత్తున్ సకలమ్ముల్ పెత్తుచు దరిద్రప్రాప్తిని నాసగర్వమున్
వెలయింతున్ యజమానికిన్ బదులు తన్నే! నేఁడు నిక్కమున్నగాఁ
జెలి! నీ కేమటి భర్తనా! కాముకునా! చిత్యగ్నికృద్వర్తికినా!

ప్రేమోరూపము దాల్చి వచ్చినది గౌరీదేవి నా యింటికిన్
నాయజ్ఞానముచేతఁ గొన్నిదినముల్ నాకేమి చేఁ గొన్ని నా
శ్లాఘానందతరంగపూజలకుఁ గానై తన్ జ్యోత్యాజ్ఞానుఁడై
శ్రీయుక్తుం డయినంతలోఁ గుపిత చేరెన్ గౌరి కైలాసమున్

ఛద్మాకారము పూని దేవత లుదంచత్ప్రేములై మానవుల్
సద్మంబుల్ మఱి సేరవత్తురు తిరస్కారమ్ము విజ్ఞానసం
పద్మత్తుల్ పొనరింత్రు వారిడెస దౌర్భాగ్యుల్ మనుష్యుల్ క్రుధా
సద్ముల్ సౌరపథానుగుల్ సురలుధీప్రసంసుల్ హాతుల్ మానవుల్

దహనము

[కర్మశతకము : 3 వపది]

నిశలుచు బవళ్ళు సుఖము పండించుకొన్న
నాపొలము భగ్గుమన్న మంటఁ బడిపోయె
ననిలజవమున సురసుర లాడిపోయె
మంటపెల్లున మలమల మాడిపోయె

ఇది యొకనాఁడు సోగతన మేచిన ప్రేమమనోజ్ఞదీపికా
మృదులవిచిత్రవీథితులు మించిన సంసృతిదుఃఖభాగ మె
ల్లఁ దిగిచి దివ్యసౌఖ్యములు లాదిన మోహానసౌధ మిప్పు డీ
య్యాది చితివహ్నిలోఁ జిటపెటారవభీకర మయ్యె నేఁటికో !

పూఁడుబాసలలోని ముగ్ధభావము లేరి
కొని తెచ్చికొని దాచికొనిన చోటు
అల దిశాంగనల నీహారార్ద్రవాయుని
చికలలో సొగసు తేల్చికొను చోటు

పూర్వజన్మసంస్కారపరిణామపరిణాహ
వరాఁచి కౌఁగిటఁ బూనినట్టిచోటు
నాతనూస్పృష్టిఁ గన్నఖిలాణువులలో
నమృతసేచన చేసినట్టి చోటు

కోరి పితరు లాశలు పెంచుకొన్న చోటు
నా సగోత్రులు మరియాద నాటు చోటు
నాకు నిలువేల్పు లభిలాష ననుచు చోటు
ఈగతిఁ జితాగ్నిభస్మమై యేల పోవు ?

ఇచటఁ దర్పితులై సవేప్సితంబులు గన్న
పితరు లెంత కృతఘ్నమతులో కాని
ఇచటఁ బూజితులైన యిలువేల్పుల సమూహ
మయయొ తా నెంతనుర్దయమొ కాని
ఇట సమర్చాప్రీతి నెసఁగి దీవన లిచ్చు
ద్విజకోటిమన సెంత బిరుసో కాని
నాపూర్వజన్మపుణ్యం బెంత యల్పమై
నదియొ హీనాతిహీనంబొ కాని

త్రిశతి

నాకనుల నొట్టమొటుటన నాశనిగ
నాముంగమార్గమైన యీభాగ మెల్ల
పెటపెడ దహించికొనిపోవ మిడిపిసడేను
గ్రస్తు పెట్టక నేఁ జూచుకొంచు నుంటి

ఇది విన్నదాఁక నాయెదమీఁద హత్తించు
కొనిఁట్టి మందారకుసుమమాల
ఇది యింతదాఁక నాహృదయసంగతమహా
సాంద్రవిఘ్నరేఖకా త్రరంగ
ఇది నేటిదాక నామదిలోన వెలిఁగిన
దీపించి నా స్మృతదీపకళిక
ఇది యింతవఱకు నాయీహమైగగుర్పాటు
కాంచిన చల్లని గాలితోఁప

ఈచితావహ్నిఘోరజిహ్వికల చేత
నాకఁబడి రేకులను జీలినదియు బెందు
వితతి శోషించినదియు దీప్తిని లయించి
నదియు శైత్యంబు హరియించినదియు నవ్యో

ప్రాలేయగిరిసుతాఫాలకుంకుమరేఖ
రాణించు శుక్రవారవ్రతంబు
నానావయవఘట్టనముల కోర్చిన ద్వాద
శాదిత్యకృతనమస్కారనియతి
గాయత్రితోఁ బాటుగాఁ జూచుకొన్న సాం
గకనవగ్రహపురస్కారనిష్ఠ
బ్రహ్మార్పణంబుగాఁ బ్రతికార్యమును పూ
నిన సర్వదైవసన్నిహితబుద్ధి

కేవలము మత్పురాజన్మకృతమహాఘ
బలమునకె లొంగిపోయె నాబలము బుస్సు
మన్న త్రాచుల నాల్కలకన్నఁ క్రూరగ
ఫణితిగల యీపితాగ్నిరూపంబు తాల్చె.

తనప్రేమలోతు చిక్కని దృగంతచ్ఛటా
శ్రీఁగాని నోటితోఁ జెప్పలేదు
తనదుఃఖభార మెల్లను నిశ్చలాపాంగ
ములఁగాని నాల్కతోఁ బలుకలేదు

నాడైన దోషసంతతి త్రొప్పువాల్చుట
తేఁగాని జిహ్వాశోషఁ జెందఁజాలేము
తనముహూర్తంబున నింతిని షూపుఁ దళతళ
లాలికిఁదాసీ మాట నూడనేకు

ఈమె యోగిని కనఁలందె నెల్ల బ్రదుకు
బ్రదికెఁ గనులందె ప్రాణముల్ వదలిపెట్టి
ఆకనులనీ ప్రీతె హోమయగ్ని యిట్లు
ఆజ్వలజ్జిహ్వ వొపరలాడుచుండె

కూటికి లేక చిక్కులుపడ్డనాళ్లలో
నీ మేను నిలిపిన దీమెకాఱు
అతినియోగపుముష్టి నఖిలమిత్రుల ధనం
బెదఁ గుంది కొనినది యీమెకాఱు
అస్మినా స్లాత్మమహాత్మ్యబుద్ధి పెడఁద్రోసి
యిలమీఁద బ్రదికిన దీమెకాఱు
గదపూర్ణమైన నాకాయంబు బహుయత్న
మేని రక్షించిన దీమెకాఱు

ఇపు డెవరికోసమో కాని యేను బ్రదికి
యుండు టవు నవు నాపిల్ల లుండినారు
వారు నాప్రాణములయందు బల్లు లట్లు
లదుకుకొన్నారు నాచావు నడ్డపెట్టి

మనసువికారమెల్లను నాకె కల దట్టి
నన్ను సమ్యక్ఛీలుతెన్ను నడపి
లక్ష్మి నాయెడఁ జంచలాతిచంచల అట్టి
నాయిల్లు భాగ్యవంతంబు చేసి
వట్టిసీరసబుద్ధి వట్టినన్ను గసోత్థ
పథముల సత్కవీశ్వరునిఁ జేసి
గదపూర్ణదేహు న న్నెద నాఁది నాకు ని
ర్గమున కారోగ్యభాగ్యాంబు నొసఁగి

ఇతరు లెవ్వరు నెఱుఁగని యీరహాస్య
ఫణితి నను నేలుకొనిన నాపట్టమహిషి
నిర్దయునిచేత నాచేత విహత యయ్యె
అనిలముఖమునః స్పృష్టఘోరాఘుచేత

పరమహంసాత్మునకు జన్మాలు చాలు
సాగుగుకునికి జ్ఞో సహంకు లనుము

కృతఘ్నిలభ్యము పుణ్యకృత్కపాంశము కోరు
భూతనాథున కన్ని జోతి లనుము

దానాతినాంధాతుతాపబుద్ధికి బ్రాహ్మ
ణశ్రేణి కొక్క పరిణామ మనుము

అత్యల్పమును శనా త్తమగు ధన మ్మాత్మసించు
చండాలతతి కొక్క దండ మనుము

ఈత్స్నశాంస్థచాయసగృధ్రిగునక
సంతతికి నొక్క వే నమస్కార మనుము
గుచిచిత్రిపు పాఠిణిసముహామా! పు
నఃపునఃపరిణామము పూనినాడు మీరు

సంచయనము

[కర్మశతకము : రవపది]

ధ్యానించుచున్న గాయత్రీమహాదేవి
యపరాధమున నెత్తి నణఁచినట్లు
పూనియున్నవ్రతంబు పూర్తి భగ్నము చేసి
కాన శనైశ్చరుఁ డాఁచి కొట్టినట్లు
అసదుపస్థితుఁడు మార్తాండదేవుఁడు నన్ను
నీనాస్తికుని నిగ్రహించినట్లు
తల్లి యపర్ణ విత్తక్రీతభూదేవ
తాపూజలను గాలఁ దన్నినట్లు

అణఁగిపోయితి గిలగిల లాడిపోతి
లొంగిపోతిని దల పగులంగఁబడితిఁ
బంచభూతములార! యీప్రాణమున్న
శవము చూచితిరే యొల్లు సాఁగుచుండె

ఒకనాఁడాతనుగూర్చి పరీక్ష యిడ నేనోతన్వీ! నే చచ్చిపో
నకటా! నీవును జచ్చిపోనెదవఁటే యున్నన్ విశాతంబునై
చకితంబై చను చూపు చూచినది లజ్జాహీనుఁడన్ నేన యూ
గక ప్రాణంబులు మోయుచుంటి బహుభాగంబైన యీనీనిశిన్

ఈచండాలుదు నిళ్ళు చల్లుకొని నీయీపేరితవహ్నిచ్ఛటల్
వే చల్లార్చక బొగ్గు లెత్తికొని పిచ్చిభీతిన్ జనన్ నే సుఖ
శ్రీచండాలుఁడ నింటి కేగి నిశ నిదిరించన్ జితాగతుణా
బాచారం బెటు సాఁగు నిప్పటికి నీయందే సగతైనాతిన్

ఏమో నాయెద ప్రేమ సన్నగిలినట్లే యెంచుచున్ నీకు నుం
దో మాకో నొడియేని నే కొసఁగనిన్ దోసంబు లెంతెంతొ నే
నేమో నీ కఖిలమ్ము నైనగతి నట్లే నీమన స్తృప్తిగా
నీపై నీతుదికర్మ చేసెదనె తన్వీ! చేతులారంగనై

తల కొరివి పెట్టి దక్కరింపులకు నీవు
బ్రతికియున్నప్డు చాలనిభర్త గుతఁడు
తల కొరివి పెట్టి గక్కరింపులకు నేల
బాసినప్పుడు చాలిన భర్త నేను

చెల్లఁగనీక నీసుఖము చింతలు బాధలు పెట్టిపెట్టి నే
నెల్ల విధంబులన్ బొగిక యేరితి ప్రాణము నోవ పొంది నీ
వల్లము గూర్చి నే బ్రతికియున్న దినంబుల నేఁడు దుఃఖినై
యెల్ల విధంబులన్ బొమిక లేరుచునుంటిని నిక్కమంబుగాన్

శ్రమ పొందువేళ విశ్రాంతి నాజన్మమ్ముపై
సాగిన దిది తలఁగోని బొమిక

సత్యంకషముగ వకు మాన్పని తాపమ్ము
శోధిని దిది మోహజన్మమ్ము వేసమ్ము
సుఖమార్గమునకు భాసురసన్నిబాహుళ్య
యీరాజిత నిస్మది మోముకదోయి
సంవాహనా త్తలజ్జాముగ్ధ మూరుద్వ
యంబుగోనిది యిది యస్థియుగము

ఆసుఖానేహములఁ బోల్చనైతి నీవిఁ
గుపితవై యెంత తరిమించుఁ గొంచు వచ్చె
అంతులేని మహావ్యాధి నాశ్రయించి
సాఁగి నామెట్టమెదుట సాక్షాత్కరించె

నిర్జీవాస్థిచయంబు నిన్నడఁచఁగా నింపింప మక్కొనైన నం
తర్జ్ఞామూమధుభావ మేఁచుకొననైనా మానసమజ్ఞాస్పృగం
తర్జృంభోల్బణ మూని నాకు నయనాంతప్లావితప్రోద్ఘి జ్యో
తిర్జన్మాశ్రకృతి తాల్చి శుష్క పలితాస్థి! దగ్ధబీజాకృతీ! ?

పరిశ్రాంతాస్మదుదారహృత్క్రుధిరధారాసంప్లవనూత్న రీవై
ఉగ్రసుఖాళితనూ రివై క్షణములో నాశానిరాశాద్వయీ
సశ్రద్ధానుతిచేతు వే మదభిలాషానద్విశుష్యద్ఘనా
స్థి! శ్రీభైరవకాలరుద్రగతవాసీ! దగ్ధజీవాకృతీ!

నీపయి మాంస మాయెడన నెత్తురు నాపయి నేదో యేదిదో
ఆపయిఁ జన్మ మిట్టు లయినట్టిది నాప్రియురాలిమేను నీ
పీపలితాస్థి వల్ల నుమేశ్వరకంఠవిభూషనాది నా
హా! పరివంచితక్రియకు నైతని నాయను మొండిబ్రహ్మకుఁ

నిత్యకర్మ

(కర్ణాటకము : ఏకపది)

ముగిసి మూఁడారుపదియేండ్లు బ్రదికి చచ్చి
నట్టివారికే కోరికలు ముట్ట వట్ట్రవు,
మూఁడుపదిరేండ్లు నిన్ననో మొన్న నిండె
మనసరి కోరికలు నెగబడి ముట్టు పికు

బ్రదికినవాళ్ళనైన తెగనా! అతినిర్మమురాల వీవు, నా
కిది వలె నంచు నా తెరచి యెన్నడు కోరఁగలేద నన్ను, మీ
కెది మఱి యిష్టమో అదియె యిష్టము నాకని సర్వవాంఛలో
నదిమితి నేనదై మిగులునట్లుగఁ జేసితి నప్పు డిప్పుడున్

తీరనికోర్కి పెల్లున గతించిన ప్రేతము వంగువానునా
కారము గాఢపీలతనుకాంతియుఁగా నొకకొంతకాలమో
దూరముగాఁగఁ బత్తులను తోలునఁటా మఱితీరులేని నీ
తీరినయెల్లకోరికల తీఁసితీరుట యెట్లు కల్గెనో ?

అతిబాధాపరిఖిన్నదేహమును లేనా నాకు మీఁదైన, లే
నతిగా ఁ బిల్లలపైన, బాధపడలే నానందమే పొందెదన్
స్మృతి ప్రాప్తింపని నంతకు, నాపలుకులో నేనైన నీవుండవే నా
దతి బాధన్ బడలేకయుంటి వరకొంటిన్ నేను మహాత్ముండనై

ఈయనమానసంతప్తులు, నిట్టినృపాగమనంబు, నిట్టిబా
ధాయతి యేల యేయుడివి కైనను బోధ నటన్న బోధ మా
నీయతికష్ట మెంతని వహించెద రిచ్చగా నున్నయన్ని నా
ళ్ళియుపమానమున్నయదియే యని తూగితి వెంత కంతకున్

నాజనకుండు చేసిన ఋణంబు వరాస్థిరాస్తి మ్రింగి ని
నాజనయిత్రి సొమ్మునగలు నాశముఁ జేసె బదారునర్ఘనుల్
తేజవరాల వాక్కునగ పెకయు లేదనుమాట లేక యా
హా! జరిగించి తాదినములన్నియు నిన్నెయిరాలనే సదా

ఏ నల పేదవారలకు నిచ్చిన నీయక యిచ్చుచుండఁగా
లేనిది లేద, యున్న దొక శేషములో నిటుపేదవారికి
నే నిజ మీనలేన్, గలదియే యని. తెల్పుది కాదు, పేదవా
డానతబుద్ధి వట్టు లనుటల్ స్మృతి నిచ్చును నే ప్రియాంగనా!

వెలగల చీర లేదు, పతి పెట్టిన సొమ్ములు లేవు, తల్లిదం
డ్రులు కొనిపోయి యిచ్చినది రూకయు లే, దని శేనటంచు నీ
వలయవు, నేను దుఃఖపడినప్పుడు శాశ్వతమౌ ధనంబు మీ
రలు కల రంటి వన్నిటికి రా! అది యోగిని మాట చెప్పకే

తా గృధ్రం బిడివోశ్మశానబలిమీఁదన్ గాని కూర్చుండ, దం
డేగాసి తిన, దాడసీయ దోకరీతిన్ వాయసశ్రేణికన్
రాగాపేత, త్రయీశిఖాపరిణతార్థవ్యక్తకవిత్వాబ్జ ఆ
నాగేహేంద్ర తృప్తిఁ దీర ద్విజసంతానంబు భక్షింపుమా!

నా ప్రాణమ్ములకన్నఁ బ్రాణమగు కాంతం జెప్పి హాహా! శ్మశా
నప్రేతాకృతి గృధ్రవాయసముఖాంధఃప్రాశనం జేసి ప
క్షిప్రాశమ్మున నా మెసద్గుణములన్ జాటించు చేనుంటిగా
నీ ప్రాణాధికతోడఁ బోవు టెఱుఁగన్ నే నెంత రక్షోమతిన్.

సపిండీకరణాష్టకం

[కన్నెశతకము : ఉపపది]

రాష్ట్రంబు లేలని రాజులు మత్స్యాస్వ
లారాజులకు రాజు లైనవారు
నిగతాన్నదాత లాదొరలు వారిండ్లలో
నట నన్నపూర్ణ లైనట్టివారు
ఏకచక్రాంకితు లేకభోగులు వార
లాయింద్రులకు శచు లైనవారు
సతతదానక్రియారతిశాకృతులు వార
లవ్వారి కదలిక లైనవారు

మాపితామహియుఁ, బ్రపితామహియు, జ్ఞాత
నామమాత్ర మాప్రప్రపితామహియును
దివ్యలు నసురుదాత్రినిత్యభవ్యరూప
లరుగుదెంచి రీద్వాదశాహమ్ము వేళ

ప్రప్రపితామహీ విధుఁ బ్రభావముగాఁ జలపోయుమాత్రిగా
ని ప్రకటంబు గాదు కనుఁగొనియెడ స్మగాశీలవైభవ
శ్రీ, ప్రభవిష్ణుతాఖనివి చెల్లరె ప్రప్రపితామహుండు భా
గ్యప్రభు వెట్టు లయ్యె మఱి యాతటెదానవు నీవు కానిచో

ఓ ప్రపితామహీ! జనకుఁ డోరిమి నీకథ లెన్ని చెప్పెనో
అప్రఘులైన జ్ఞానుల గురంతపు వేతలు ప్రోచి పుత్రులన్
దీప్రగుణాఢ్యులన్ గడుఁ జెప్పితి వాస్తుల సల్పి నంశగా
థా ప్రకటీకృతాఖిలకథాగత! మాకుయశ స్సగంగపున్

దుదాత్తనిత్యమహానుభావతనువున్ దోర్పాడి మీరిద్దరున్
భద్రాగారము లూని స్వర్గపురిలోఁ బాలించఁగాఁ బొంగు నా
యుష్యిమ్మైహాతశక్తి నిచ్చెదను గైకో స్వర్గపాథేయ మా
పవిత్రాపిత్రు లీవు నాకెడల సైపంజూడు డీర్గోపమున్

ఆ తేజమ్ములు పిండభాగముల నీయం దావిర్భావంబులై
నీతీవ్రోగ్రతపంబు చేత సుషమానిష్ణాతముల్ వచ్చి మ
చ్చేతో దుఃఖమునందు సింతపడియించెన్ గొంతకున్ గొంత నీ
పాతివ్రత్యమహత్త్వ మెట్టిదికదే పర్యాప్తమై పొల్చెడిన్

ఈమిగిలినామె మాకుఁ బిణానుహి తన
జీవితముగూడఁ ద్యజియించెఁ జిన్నినాఁటి
నాచదువుకోసముగను మానాయనమ్మ
శ్రీతరుగువోని యానాఁటి చివరిరాణి

మాయక్కగారల నుగపించి పసినాఁడు
వెన్నెలు పెట్టి మేపినది నన్ను
అనుదినమ్మును బుష్టి నర్థించి సల్ల చే
సిన చేతిజ్డను రాబినది నాను

తనపెద్దకొడుకుసంతానమ్ము చిరలబ్ధ
మని వేయికనులఁ గాఁచినది నన్ను
నాకునై గుంటగుంటల నీను దాఁపి క
ష్టాలెన్నియోని పడ్డది భృశమ్ము

నాకుఁగానె ప్రాణము విడిచినదియుఁగూడఁ
దుదకు నే చాలనాళ్లు లాఁవుని మొగమ్ము
మగచిపోలేదు నేఁడు ప్రమాదపడితి
నేండ్లతో స్మృతిశక్తి బాహిరము పోయి

ఆమె యాదిత్యమూర్తి నీ వంగన! వసు
రుద్రమూర్తివి వారిద్దఱును మహద్గ
కృతమహాత్యాగమూర్తులు కేవలమ్ము
నిద్దఱొకచోట నుండుటకే తగుదుగు.

అంత స్తంభితబాష్పలోచనుఁడ నీ యాయుర్బ్రనిష్ఠస్యధా
నాతవ్యాధిఫలంబు పొంది తుది కిట్లై యేడ్వ వుంజాలకే
చింతింతుఁ మఱి యేడ్తు నేనియును నిశీలపరిభావాత్తముల్
కాంతమ్ముల్ సుకృతార్ఘ్యముల్ కలుషితక్లాంతమ్ము లానోకదే

నీ పతికష్టజీవినిని, నేను మహాదురదృష్టవంతుడఁ
దీనలు చుట్టు కష్టములు దీరెను నీ కిఁక, నేను నష్టమో
డై నశించెదఁ బగిలి పోవు మ్మని పిలుమానో విశుప్కాము
జీవములందు మాటిడి విచిత్రపు పిచ్చితలల్ చిగుర్తునో

గోదానము

[కర్మశతకము : ౭వ పది]

ఆగ్నేయ మమృతమయ మఘ
మగ్నులకు సముద్ధరణము మంథానము ని
త్యాగ్నుల సుకృతపుఁగడలికి
ప్రాగ్నితమత్పుణ్యరాశి పండిన దిట్లై

ఇది యాదిగోవృవతె ను
న్నది కృష్ణునిచరణముద్ర నాటిన దీయా
నుదురందు రాధసవతికిఁ
బదనగు చూపులను గనులఁబట్టెరు దువలన్

గోలోకమునుండి సనా
శ్రీలాంఛనమూర్తి నీదు సేవాలోల
ప్రాలేయశిశిరకరుణా
వ్యాలంబిమనస్క యనుచు వచ్చిన దిటకున్

ఈ నాపురాక్రీశితైనః ప్రభేవదీ
క్షాంతిక్ష్ణణీపరిపూతమూర్తి
యీగోవు పుట్టిన దెచటనో పెరిగిన
దెచటనో యింక తా నిద్యోజూగకుఁ
గైనసమై పెంచఁగాఁబడె నెచటనో
బ్రదుకులోపలి పుణ్యభావ మెల్ల
ఒక్క యీనూము మేమో మనదై మన
కర్పించి చనుచున్న దనఘమూర్తి

తన బ్రదుకునెల్లఁ గడపిన జనుల కేను
వట్టిశారీరమైన సంపత్తు నొసఁగి
మన తన పురాతనంపు సంబంధ మేను
తన బ్రదుకులోని పరమార్థ మరిచె నీకు

ఈనతపుణ్యమూర్తి కృపయెత్తిన వేలుపుఁ బల్లపూళ్ళ మా
గానిపొలంబు పంట కొదుగక్ విశేషమైనదివోలె నాతపు
ణ్యానికి నైతినో కృతమహాఘపరంపరమధ్య వచ్చి త
న్వీ ! నిలుచుండె వేలుపులనేలకు నిచ్చెనఁ బట్టినట్లుగన్

ఆశలము పున్నె మొడ్డిగిలినట్లుగ మూగినా నిల్చియున్న స
న్మతి తొలిచూపులు వెయ్యి శోకమూదిరిగా ననరాను గాని నీ
ప్రతికినావాళ్ళ నాసుఖము పండినవాళ్ళ పవిత్రమైన నీ
వితరణబుద్ధి నైతిని పెట్టిద మూగగఁజాలదా! సఖీ!

అమృతము నిగ్గు మై మెసఁగు నా విధి దానవు సటిమక్క పు
చ్ఛ మనుసరించి యాగ్విజుఁడు చాచిన చేతికి నగనగేవ వే
గమున మునుచుండె వైతరణిగట్టులు దూరకగఁ బోవునట్లు నీ
విమలతరంపు శీల మది వింతలు మొంతటి ప్రాప్తి కేనియున్

సడలి! నా సుకృతంబు పండినది యీప్రష్టోహీగా నీవు నా
కడ సారిన్ బోసరించు సేవ యిటగో కైకొని ప్రేతాధ్వమున్
బడి పర్వెత్తెను నా నదిన్ బడనగై పాలించు నీతల్లి నిన్
వడి నా యూహలు నీని కెత్తు తెరచాపల్ కగ్గ చుక్కానిగన్

నా బ్రతుకనంటి బ్రతుకు లంతములు లేని
వెన్నియైనను బ్రతికి మా శేనిఫలము
ప్రకృతిపరపూతి యీయావు బ్రహ్మను బ్రదుకు
వంధ్యశీలవు నీవైన బ్రదుకు బ్రదుకు

కదలు వెనుగాళ్లు లూగు శోకయుచు చలిత
రమ్యపృష్ఠంబు నూగెడు శ్రవణములయు
శృంగములయు కొసల్ కనిపించుమూర్తి
తరలుచున్నది యీమె వైతరణి దాటి

గౌరీపూజ

[కర్మశతకము : లవపది]

ఉన్నదే యువతు లగుచున్నయందఱు ఫాల
బాలనీహారాంశుపలితబింబ
లున్నదే వెలుఁగు లందున్నవన్నియు నిజా
నిభృతపింగళమధ్యనిర్గమములు
ఉన్నదే మహిమ లందున్నవన్నియుఁ ద్రిలో
కనమస్క్రియాసమాకర్షణములు
ఉన్నదే వినతు లందున్నవన్నియు విశ్వ
నాథనీరజచరణార్పితములు

పరిశయరహితగౌరీలోకములు శివాన
వీనపాదవిన్యాసలాఞ్ఛనతాంక
కృతనవాలంకృతులు నీకుఁ గేవలముగ
లలితవిహారణావాసభూములుగ నగుత!

అవిచిత్రమైన వాయువులు నిరుద్ధని
శ్వాసవిరవ్రతనైశ్చల్యవిధులు
అవిచిత్రమైన క్రొంబువుతావు లాఘ్రాణ
పర్యాప్తవేద్యు లపార్థివములు
అవిచిత్రమైన ధ్వనివిశేషములు బ్ర
హ్మకపాలరుద్ధానిలాగతములు
అవిచిత్రమైనట్టి యాకృతు లతిదృష్టు
లాజృంభమౌ లతీతతైజసములు

ప్రియయాహితగాఢశోకములు సచంద్ర
మఃశిశిరచారుచంద్రికామంథరప్ర
శాంతకాంతిమంతమ్ము లచ్చముగ నీకు
లలితవిహారణావాసభూములుగ నగుత !

అట నాశ లే దున్నయది నిరాశావిష
యంబు నిస్త్రైగుణ్య మమృతమయము
అట బాధ లే దున్నయది పాంచభౌతికం
బది మేను సహజబాధాసహంబు

అటు నూహకే నున్న యది యనూహాత్మకం
జ్ఞానదవిషయ మనాదిలయము
అట్టి లేని లే దున్న యది యందు కలదా న
పేక్ష చే నెచటనో కల్పించినయది

ప్రళయరహితగాంగేయోకవనులు సనాత
నములు సచ్చిదానందవాటములు భర్తృ
జనమనోఽభిరామానివాసములు నీకు
లలితవిహారణవాసభూములుగ నగుత!

అడుగడుగునకుం జివురాకు లూచిన గాలి
వడి వేదశిఖ లూను కనిని చెట్లు
చెట్టుచెట్టున నీడపట్టులందున ఫాల
చంద్రనుపలు శివాసదృశసతులు
సతిసతివాక్కున శ్రుతిమహార్థానుగ
వ్యాఖ్యానములు గౌరివైభవములు
ప్రతివైభవమున నేత్రనిమీలనములు స్వా
త్మపద్మవికాసముల్ తన్మయతలు

ప్రళయరహితగౌరీలోకములు సమార్ద్ర
మసృణహరిద్రమృగాకుంకుమపరిలిప్త
సర్వశృంగాటకమ్ము లచ్చముగ నీకు
లలితవిహారణవాసభూములుగ నగుత!

ఉష్ణశీతాంశుల యుదయాస్తములతోడ
నైన కాలవిభాగ మందు లేదు
ప్రాక్పశ్చిమాదికవ్యవహారనిర్దిష్ట
మైన దేశవిభాగ మందు లేదు
సత్క్రియామిత్యాదికించిత్క్రియాపార్థవా
క్యముల విధ్యాచర్చ లందు లేవు
విషయవిషయ్యాది వేద్యాదిదృగ్దృశ్య
ద్రష్ట్రాదికములు భేదములు లేవు

ప్రళయరహితగౌరీలోకములు గుణప్ర
హీణములు సత్ప్రధాననిర్వాణములు ని
శాంతబ్రహ్మలయమ్ము లచ్చముగ నీకు
లలితవిహారణవాసభూములుగ నగుత!

మొరసినట్టిది యందు మొరసినట్లే యుండుఁ
గానతుకొమ్మర రొదవోని యులివు

కురిసినట్టిది యందుఁ గురిసినట్లే యుండుఁ
దరి లేఁతనుంచుతుంపురుల జల్లు

సాగినట్టిది యందు సాగినట్లే యుండు
గాజువారిన సన్నజాజితావి

కాసినట్టిది యందుఁ గాసినట్లే యుండుఁ
వెలిదిక్కునైన చందురునివెలుఁగు

ప్రళయరహితగౌరీలోకములు బెడంగు
లోలయు తలరింపుకల తొలివెలుఁగు సాఁగి
చాలుకట్టిన మేలిపోలాలు నీకు
లలితవిహారణవాసభూములుగ నగుత!

అట జన్మజన్మాంతరాజ్ఞానకృతఘోర
లీనపాపములు జల్లించినట్లు
అట నకారణఫలానాప్తికందిన మహా
నేకపుణ్యములు సంచించినట్లు

అట నైకదైహికోద్భవదుఃఖపరిణామ
విధి చేతితోఁ దీసివేసినట్లు

అట సచ్చిదానందమైన బ్రహ్మము నిరా
దృతమాయచేఁ గన్ను తెఱచినట్లు

ప్రళయగహితగాఢలోకములు విధూత
జానుషోపాత్తదుఃఖవాసనలు కమల
మృదుపవనవీచిచలనసంపదలు నీకు
లలితవిహరణావాసభూములుగ నగుత!

అచటి రుద్ధశ్వాసనిచయంబులందుండి
అల్పలోకప్రళయములు కలుగు

అచటి ముక్తశ్వాసనిచయంబులందుండి
అల్పలోకపు సృష్టు లవతరించు

అచటి నేత్రనిమీలనానందములనుండి
భువనముల్ మోహాంధ్యములు గమించు

అచటి లీలామోహనాపాంగములనుండి
భువనంబు లజ్ఞానమున నెసంగుఁ

ప్రళయరహితగాఢలోకములు సమస్త
భువనతతిసృష్టిలయహేతుభూతములు వి
శస్తఘోరానుపత్తమోక్షములు నీకు
లలితవిహారణావాసభూములుగ నగుత!

అవికారము వికార మచటి తుమ్మెదమోహిత
కేలిక యగు తొలిగొద్దుకుంకె
అవిభిన్నము నభిన్న మచటి గాఢమూర్తి
కాదిశివాకారమైన జ్యోతి
అద్వైతమును ద్వైత మానిశ్వసంబుల
కల ధర్మమూల మైనట్టి విద్య
అవియుక్తము వియుక్త మాచోటున కతివి
చిత్రిమా వైధసస్పృష్టి యెల్లఁ

ప్రళయరహితగాఢలోకములు విలీన
వృక్షబీజవత్తత్కృత్స్నసృష్టిగర్భి
తాచ్ఛవిజ్ఞానమయము లందములు నీకు
లలితవిహారణావాసభూములుగ నగుత!

నిత్యసౌమంగల్యనిభృతమూర్తిని నిన్నుఁ
పాలించుఁగాక సౌభాగ్యగౌరి

అతిలోకదివ్యశీలాభినందిత నిన్ను
లాలించుఁగాక కళ్యాణగౌరి

అమితనిర్మమురాలవైన సీమంతసుంగో
నటియించుఁగాక ఆనందగౌరి

విమలాచ్ఛవిజ్ఞానవీథిలోపల నిన్ను
రూపించుఁగాక చిద్రూపగౌరి

ముద్వియోగవ్యథాదూయమానహృదయ
నీరజను భవత్తనయాకుమారరక్ష
ణాతురమనోంబుజాతను నాదరించి
యాది యోదార్చుఁగాక నిన్నాదిగౌరి

కృష్ణార్పణము

[కర్మశతకము : నవపది]

శఫరీవిలాసపుచ్ఛాగ్రఘాతలుర
తటమరిపాథోజచుషంగములతోడి
శఫరనూతనఘాసముదాయముగ్ధ
స్వననవాపాంగకచ్ఛపులతోడి
హృతమత్స్యశిశు శిశుక్రీడార్థమత్స్యమా
త్రిథర్వర్థనావైభవాప్తితోడి
శఫరీపరిస్మృతివేశ్మద్వారదుర్దృప్తి
సాతిహేతుఘటనదివ్యతలతోడి

పృషదధఃస్థితిక్షాళకుఁ గృపీటనివస
నార్థమేదమంభఃప్రవాహమ్ము నావి
వస్వహృదయ మాచంద్రిమఃపరిభము మత్ప్రి
యాంగనాశరీరాస్థి కృష్ణార్పణమ్ము

సర్షాకషత్పూర్ణలవార్నటచ్ఛిత్రకం
గాహతంబులకు నయ్యాల లూఁగి
కుంభజన్మోదయారంభశుక్లచ్ఛవి
భవదంబున్మృదుశయ్యపైన నొరఁగి
మాఘమాసికకోష్ణమార్తాండకిరణఘన
చ్ఛబలితాంబువుల విశ్రాంతిఁ బొంది
శుచ్యుష్ణతాదహచ్ఛద్వారిశీకరాం
తర్లీనపరిరక్షితములఁ బొలసి

నాల్గుకాలాలపాటనంతపరిప్లుత
జలనివాసంబుకోటకు నాసార మాస
వత్తు నామధు వాగ్రీష్మ ముత్తమాస్మ
దంగ నాశరీరాస్థి కృష్ణార్పణమ్ము

ఊర్ధ్వతిర్యగధోముఖస్తోడనాంభోవి
ధృతిఘూర్ణితాసికతిలములైన
పరిత్యుషోమరుదంకురార్తితటుమ్ముదా
నీకసంఘట్టఫేనిలములైన

రాజద్వయశ్లాఘనపోషయువతీగ
ణీపాత్రవనాదగంధిలములైన
బహుళకుసుమాదోవినిశ్వాసవాసితమూసు
కీనిర్ఝరీశీకరిలములైన

ఈమహావారిసంభ్రాంతి నెనయు కఖిల
దేవతాశ్రితతంబుగా నావిసృష్ట
పంచభూతమ్ము మత్కటిపాలికాన
వాస్తృతితనూగతాస్థి కృష్ణార్పితమ్ము

చాళ్ళిహాన్పులోఁ గూర్చి పోగగా ఖిల్లక
న్యాగన్గ్రవేషమ్ము నవధరించి
ముగురుల్ కొసల విమ్ముగ నంకరగఁ జోపి
గిరిజానవాక్యత్రోఁ గీలుకొల్పి

కతివిభత్కచాగ్రిపరింబినిల్పి
శాంబరీవేషంబు సంతరించి
సవరించి గత్నభూషలుగఁ దీర్చి దిద్ది
అతనియిల్లాలి యున్నట్లు మెఱసి

అనుసృతమోహనరత్నాకరాభిసరణ
వేళ నవనవశృంగారవేష మేచి
కానంగ నిది శాశ్వతముగ మత్కులసతీమ
హాపవిత్రదేహాస్థి కృష్ణార్పణమ్ము

ఈయస్థి పతినవ్నిదా యతినుహిమ మం
చంభోఽధిదేవత లాదరింప
అతిలోకసౌందర్యవతియస్థి యిది యంచు
నాగకన్యకలు మన్ననలు సలుపఁ
దమనంతి సొగసు నేత్రములచానది యంచు
మత్స్యకుటుంబికుల్ మనుతఁ బెంచ
ఆపాత్రిషసుకవిల్లాలి దగమను జలాం
తర్లిసనాదసంతతులు పొగడ

ఈమహానారిసంస్థాన మొనయుకొలను
నామహాప్రేమబలమున నామహర్ష.
మతము నాసర్వదేవతావితతభావ
మస్మదీయనత్రాస్థి కృష్ణార్పణమ్ము

సుతహావిర్ధృతమహాసుతతితూష్ణీంసురా
హాగడుసద్బ్రధరూపమైన జ్యోతి
ప్రాగభూతము భూతవత్పరిణామయుత
స్వీకరించిన యార్ద్ర త్రైకనసము
సర్వభూతపునారసత్వసంకోచవే
శావికారోజ్జ్వలదమృతమూర్తి
అఖిలావకాశపూర్ణానుసంగతసంవి
దాకాగపరరూపమైన బ్రహ్మ

మానుషాసస్వరూపము నామహోజ
లావికారూపము నాప్రియము విగ
నునికికై యస్మదీయనాశోత్తమాంగ
నామృతతనూగతాస్థి కృష్ణాగ్రణమ్ము

పత్న్యదికాల్య తెగసి పాడించెడు
రాజనంబులకు శ్రీరామగడు
పతత్ప్రయఃపాశ్రనైధమానాంధ్రపా
శీదూషితామయాంశికి శివాజ్ఞ

ఏతన్నగోత్రిఫ్లనీనాశిష్టవాత్పోత
కశ్రేణికాత్మ్రాంతహాకనవనము
ఏతవంతర్వ్యసత్ప్రితజాతుతతి క
నోన్యన్యహితంకరణౌషధమ్ము

గాంగ నివారి నాత్రిలింగవిషయమ్ము
నాసకలవారిజంతువు నమరియుండ
నస్మదంతర్జ్వలద్దీప మస్మదంగ
నాసుధాశరీరాస్థి కృష్ణార్పణమ్ము

వితతోగ్రవార్జంతువివృతాస్యదశనసం
గ్రసనప్రమాదసంఘములవలనఁ
బ్రాక్తరబహుళతీవ్రప్రభంజనధుతాం
భఃస్థానణోప్లవనములవలనఁ
బర్యగాధాంబుశోషణచమూహగణాగ్ర
పరికీర్ణ వాగురాపదలవలన
శుక్తికాద్యుపజీవిష్ఠజననానాసహ
కర్షణాదికదైవికములవలన

పొల్లు పోకయు సంచ్యుతి పొరయకయును
దతముహోవారి నిత్యసంస్థాన మందు
క్షాళను నాతాగకముగ ముత్కలసుధేకు
ణామృగుతనూగణాస్థి కృష్ణార్పణమ్ము

వాగ్జంతునిధుతజంబాలాంతసుద్ధత
బుద్బుదశ్రేణి యూర్పులుగఁ దనరి
అన్యోఽన్యసంఘట్టితాత్తివేఁతగంగ
ఘోషఁ జేతులు మోదుకొనుట నొప్పి
అస్రవేళాపిజితానిలాహతతట
చ్ఛిన్నడిండీరమ్ము చెమట నలరి
ఉపరికూజద్విప్రయోగవ్యథాప్లుష్ట
చక్రవాకిమొలుంగుసమితి కూర్చి

నాకుఁ దోడుగ దుఃఖమంథరవిషాద
మూర్తి యీనది శాశ్వతమ్ముగనె గాఁగ
అస్మదీయగోత్రవిభూషమైన మత్ప్రి
యాంగనాశరీరాస్థి కృష్ణార్పణమ్ము

ఒక రెన్నో పుత్రికలకు ముందరైన మ
ప్రారబ్ధ మీరీతిఁ బరిణమించె
నానావిచిత్రజన్మకృతాస్మదఘరాశి
అయి అయి నేఁటి కి ట్లయ్యెఁ దుదకు
పితృగ తనుగు నాస్తి హాత మయ్యె నాయందు
ఆయ నిచ్చినభాగ్య యల్లె పోయె
నా తండ్రిచేసిన నానామహాపుణ్య
కర్మ లీగతిఁ గంగఁ గలసిపోయె

మిగిలినది యొక్కఁడే నాకు మేరువంత
బరువు నాగుండెలో మధ్య భాగమందు
అంతె వేదన కంతె భార్యాస్థిగాని
నాశరీరాస్థి నిజము కృష్ణార్పణమ్ము

అస్థిప్రసాదనము

[కర్మశతకము: ౧౦ వ పది]

దీవ్యద్దివ్యసహస్రభానుకిరణోద్దీప్తాత్మమూర్తిప్రభా!
భావ్యాశాత్రుటనక్రియాపరిణతపోత్రిషపరిభావాంచితా!
నావ్యానంతమహాపదంబుధిపురోన్యస్తోగ్రకోణాచలా!
పవ్యాఘాతనిశాతబాణమహాశివత్రైప్రథా! నమ స్తే నమః!

ఝావ్యోమాఖిలపంచభూతము చితామధ్యస్థసింహాసనా
గ్రివ్యుత్పన్నభవన్మహాజ్జ్ఞఁ బడియే కాంబోలు స్తంభీభవ
ద్భావ్యత్మీయమహాణుసంచయముతోఁ దామైశ్మశానంబునం
దవ్యృష్టాసువుగాఁ బొనర్చికొనె దివ్యాస్థి! నమ స్తే నమః!!

అవ్యాకోలమనఃపరిభావము శివాపాణిశ్వగత్వంబు స
ర్వవ్యాపిత్వము మంత్రివర్ణ తతి రుద్రాశ్రిపిపాసంబు వ్య
క్తావ్యక్తుం డగు స్వామి తద్భుజగజిహ్వాగ్నిచ్ఛటల్ తోడి సి
వాహ్యాలంబవిభూష వే మనెద నిన్నస్థీ! నమ స్తే నమః

దివ్యాక్షీ! భవదీయమౌ పలితమౌ దేదీప్యమానంబునౌ
భవ్యాకారము హేయమయ్యెఁ దలఁపన్ బ్రహ్మాండరాహస్యవి
ద్యావ్యాపారము గోచరించుఁగద నీయందున్ విచిత్రింపు మౌ
నవ్యాఖ్యానము చేయుచుం దూపనిసన్నానామహార్థాళికిన్

సవ్యామోహమునైన యీజగము దీక్షానంత్యసంక్లుప్తి సా
మవ్యాపారమునన్ దగులొఁగని యసంపద్భాజనంబై చెడెన్
క్రవ్యాదాభదురామయప్రతతిజగ్ధంబై మహామృత్యుజి
హ్వావ్యామానవృతిలుప్తమయ్యెనకొ నీవ్యాఖ్యానముల్ నెచ్చెలీ!

నవ్యప్రేక్షమహార్థకముల్ భవదుపన్యాసంబు లానందరే
ఖావ్యక్తీకరణప్రశస్తములు సంక్లుప్తాఖిలక్షోణిగో
శవ్యాపారవిరాసహేతువులు డోలాసంచలద్దుష్టమా
యావ్యాపాదనలీల లూర్మినిభమోగాంభోదరుఘ్నుంఘుల్ చెలీ!

హావ్యంబై చెడిపోయె నీజగము మోహాగ్నిచ్ఛటావల్లి రం
తవ్యంబౌ చతిదుఃఖభాగ్విషయసంతానంబులన్ నెంచి మం
తవ్యం బంచును దారపుత్రవినహాతక్లిష్టసౌఖ్యంబు హం
తవ్యం బీయఖిలంబు నంచు విమలార్థం బూనె దీవో చెలీ!

అవ్యాజోపకృతీ! సమస్తజగ మేలా హా! సమస్తంబుగా
నీవ్యస్తంబును నూహ సేయు నని నీకే నైజమైనట్టి మా
నవ్యాహారముచే శరీరగతభిన్నద్రవ్య మీరీతి భి
న్నవ్యక్తిత్వమ్ము నంచుఁ దెల్పెదవు భిన్నభ్రష్ట మంచుం బొరిన్

తా వ్యాపించె నదే మహాస్థిక! భవద్ధర్మోపదేశంబు నా
యీవ్యగ్రంబగు నాత్మలోన మరి సర్వైహావిభూతిన్ సదా
భవ్యంబైన మదీయసర్వసృజనాభాగణ్యాణువిజ్ఞానమ
ధ్యవ్యాకోశవివర్తనభ్రమదనంతధ్యానపూర్ణంబుగాన్

కవ్యాదుల్ భవదీయసారఝరిణీకల్లోలగర్భస్థితిన్
దా వ్యాపన్నతఁ బొంద గామరపురీస్థసౌధసౌఖ్యాలిచే
నవ్యుల్ నీకృపకై సతీవినిహితుండై యేను ప్రార్థించెదన్
దివ్యాంభశ్చలనంబు పొందకావె అస్థీ! మత్ప్రియార్థంబుగాన్

బెడిసిపోఁక

[స్మృతి శతకము : ౧వ పది]

అల్పమానుషదోషంబు లాచరించి
అధికదైవికకోపంబు లనుభవించి
శాంతి యనుట పొగ మాటిన కష్టవోల
నడచుచున్నాఁడ నిట్టు గగనమునందు

అల్పమానుషదోషంబు లాచరించి
అధికదైవికకోపంబు లనుభవించి
నాసుధామయమగు జీవనంబునందు
విసము నోలికించుకొన్నాను వెడఁగు నగుచు

అల్పమానుషదోషంబు లాచరించి
అధికదైవికకోపంబు లనుభవించి
ఆశకై బెడ్డ విసరి కాలాహి రేపి
తత్ఫలము పొందు బాలువిధంబు గంటి

అల్పమానుషదోషంబు లాచరించి
అధికదైవికకోపంబు లనుభవించి
నలుగురి కసహ్యతాభాజనంబ నగుచు
సాఁగెద శ్మశానవాటికాష్ఠంబువోలె

అల్పమానుషదోషంబు లాచరించి
అధికదైవికకోపంబు లనుభవించి
అపుడు నాగుండెలో గుండెయైయెందాని
బొమికలు బుజాన వైచుక పోవుచుంటి

అల్పమానుషదోషంబు లాచరించి
అధికదైవికకోపంబు లనుభవించి
ఈశ్మశానస్థవాయసగృధ్రశునక
సంతతికి నిల్లుగాఁ గృహస్థానమైతి

అల్పమానుషదోషంబు లాచరించి
అధికదైవికకోపంబు లనుభవించి
సగము చచ్చియుఁ జానక సగము కాలి
కాలక విచిత్రజీవిక గడుపుచుంటి

అల్పమానుషదోషంబు లాచరించి
అధికదైవికకోపంబు లనుభవించి
మానుషము దైవమైన సంపత్తు నెంచి
దీని నైష్ఫల్యవిధికి నిందించుచుంటి

అల్పమానుషదోషంబు లాచరించి
అధికదైవికకోపంబు లనుభవించి
మానుషము దైవిక మ్మని తేనిదాని
పైకిఁ దగలించుకొందు నా భావవిధులు.

ఈదైవమ్ములుకూడ నానతెన్నె లోభేషామదక్రోధనాం
ఘామష్టాత్ములు వీరి నమ్మకొని యీపద్దుఃఖసౌఖ్యార్థినై
యీదౌర్భాగ్యము లేల త్రవ్వకొన నిట్లే యుండిన ట్లుండి లో
లో దీర్ఘోరుతపంబుఁ జేసికొని నాలో నేను నే నయ్యెదన్

సనాతని

[స్మృతి శతకము : [illegible] నవపది]

కావ్యము లన్నియుం దఱచు[illegible] [illegible]స్ఫూర్తి [illegible] గ్రా-
వ్యపదేశమైన రసభావము గల్గు[illegible] [illegible] ని స-
దివ్యము నిశ్చలంబయిన [illegible]
ర్థవ్యవధాన మెన్నటికి రా దొక వే[illegible]

ఈకనులందె జీవితము నెల్ల [illegible]
నోఁ కెలసంబులం [illegible] నాటి [illegible] [illegible]
నా[illegible] [illegible]
టాకుల రేకలో నా[illegible]ట్లుగ [illegible] దేవ[illegible]కృతిన్!

తోడితోడి జన్మల [illegible] దరి[illegible]! నాటి [illegible]
దుడికిన గుండెలోఁ [illegible] [illegible] [illegible]
యుడుగని[illegible] తపస్సున [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] జను [illegible] [illegible] తపస్సును [illegible] చేయు [illegible]?

బ్రతికినవాళ్ళ నాసుఖము పండినవాళ్ళ నొకింత జాలి లే
నితనము హాపురొన్న పతి నే నొకయప్పుడుగాని జాలి పొం
దితి ననఁ గష్టపుంబరువు దింపని పేదవయోవృద్ధ చేఁతగా
నతికి సువర్థమే బ్రతికినట్లుగ నైనది ఓతపస్వినీ!

ఆతపస్విని తనబ్రదుకంతయు నెదఁ
దాల్చి కొల్చిన దిద్దుబైనతముల
బహువయోమూర్తి శిలవోని భర్త నొకనిఁ
బాయరాని కష్టాధిదేవత నొకర్తు

ఓబహుజన్మయోగిని! బహూకృతజ్ఞానుభవకష్టభాగినీ!
నాబరువెల్ల మోచుకొని నావు స్వకీయముగట్లు నీవు నా
లో బహిరంతరంబులను దోఁచితి వాక్కునుగాఁగ నిష్ఠురం
బౌ బలవంత మీబ్రదుకునందలి యప్పరమార్థ మేమిటో?

ఈవ్రతవైశిష్ట్య మెచ్చుటకి నెచ్చటికింత లగింపుఁ దెచ్చెనో
ఏవ్రపవిత్రశీలలు పతివ్రత లల్ల యరుంధతీముఖల్
సువ్రత లాదిదైవతవిశుద్ధచరిత్రలు తన్మహాతపః
శ్రీవ్రతభాగినీ! పొటమరించితి నిత్యపథిన్ సనాతనీ!

కోవల వెల్గులొత్తికొను కోమలచంద్రికచార్ధఖండను
ట్లావ్రితతేజమౌఁ బతిమహాప్రిత పాదలఁ దాల్చి కష్టమౌ
లావిరుదత్కపాలవిచలద్గళభోగముతోడి శైవకాం
తావిలసన్నవాకృతివి తారితి భూతగణాత్తవ్రుంబలెన్

అల రజతాద్రికొమ్ముకొనయందలి వెల్గులు నీమనస్సులో
పల విరళంబులై కొలువవచ్చెను భౌమములైన నాతలం
పులతుదలందు నద్దుకొనిపోయెను నీమన సద్దుకొన్నవే
శల దయచేసి యీవెలుఁగులన్ బిలిపించుకొనంగఁబోకువే?

మిగిలియున్న యీవెల్గుల చిగురుసుంపు
ఈమహాశోక మెత్తిన యురులగూపు
ఒకటికన్న నొక్కఁడు మన సొత్తికొంచుఁ
దాల్చుచున్నవి సమతులాదండరీతి

త్రైగుణ్యము

(స్వాతిశతకము : 3 వ పది)

ఈనాడు నెల్ల కూర్చుదోఁగఁగూర్చిన సత్త్వరజస్తమోగుణా
నీతవికారకల్పన మనేకము లింద్రియముల్ తదాత్మవా
శ్రాతిగళంబు జీవనము సాఁగినట్లోవల నెల్లఁ దద్గుణా
నీతవికారకల్పనమె నిండె భృశమ్ము ప్రవృత్తిహేతువై

అణువుల నిండి దేహములయాగు విభిన్నములై నయట్టి యీ
గుణములు పాళ్ళుగా నమరి కూడి సమంబుగ నున్న వారికిఁ
బ్రియము గల్గు సత్త్వగుణబంధురసామ్యముకల్మి దంపతీ
గణముకుఁ దద్గుణాధికతఁ గల్గిన చిక్కనిబంధ మేర్పడున్

నిగతమహాణుసంభ్రమణనిర్ణయముంబడఁ బొందియున్న మా
యిరువురియందు సత్త్వగుణ మెక్కువ యౌట రజస్తమోగుణో
ద్ధతులు కల్గియుఁ బ్రణయతోయధిలోఁ జలుజంటనావలై
తిరిగితి పుల్ల ప్రేమపథిఁ దీర్చితి మల్లు లతాతరుల్బలెన్

ఆ॥ సమానమైనను౯ విషమమైనను సత్త్వగుణంబునంగాఁ బు
ట్టగ వికృతివ్యథావిస్మృతి తక్కునరెండు మనోభిధాగ్రగాథా
స్పదము రజోగుణంబ యొకపాటిది తామస మెంతయైన సం
పదకలదైన సత్త్వమును భంగము పెట్టు ననేకభంగుల౯

ఆయమలోని సత్త్వగుణ మంబుదమై శిశిరాద్రినూతన
చ్ఛాయలు నాశరీరమునఁ జాది మదీయగృహావనిస్థిర
శ్రీయుతరేఖకు౯ గురియఁజేసిన దట్టపువానజల్లుల౯
నామదిలోని సాత్త్వికగుణం బాకబింబముపు కైవ రామును౯

ఆయమగుండెలో వినయ మంతట నిండి రజోగుణంబె లే
దాయెను కాని భర్తస్పృహయా బఖిలంబు రజోవిశాలమై
పోయినయట్టి హేతువునుఁ బొంగి నరిత్తిష్ఠరబుద్ధి యెట్టో కా
నీ యెపుడప్డు తా నభినయించు రజోగుణ మస్మదగ్రమై

ఆయమలోఁ దమోగుణము నల్ల రజోగుణ మట్టు లల్పమే
ఆయలుపమ్మ నాదయిన యజ్ఞత నామొ స్వభావగాఢతా
చ్ఛాయలు పొంది తత్ప్రకృతిసంపదయై చను సత్త్వవైభవ
వ్యాయతి నాయెఱింగినదియైనను లేదను భ్రాంతిఁ బూన్చెడి౯

ఆ మనసు నేకదేశవిషయంబు తను స్పది కోపరూపమై
నోమెయినైన నాటపహటించుక యోగ్యనిఁదోఁచుచుండునా
కో మతి యాగుణంబు సహజోద్గత వాసనవర్ధితంబు క్రో
ధానిత మాయె తామసము నంటి సహస్రశ ఉద్గతింజనున్

ఆ ననుఁగూర్చికాని విషయంబుననైన తనుస్సు పట్టఁగా
రాని మహాధాకృతిం జని పరస్పర మల్లినపేత్రిసుసూత్రి మే
హానో యుఁటన్నభీతి కిరవై దినసంగతి సత్త్వవైభవ
శ్రీనిశితాసికృత్తమయి ఛిన్నతఁ బొంది కదర్థమై చనున్

నాయఖిలప్రశ స్తకవనంబున కాయము పట్టభద్రురా
లాయము లేక యాఘునికమైన మదున్నతది త్తవృత్తి లే
దాయము లేక యింద్రియములందలి నాయధికార మింత లే
దాయము లేని నాదుబ్రదుకంతయు లేనిద యయ్యె నేఁటికిన్

విధురత

[స్మృతిశతకము : రవపది]

అట్టిమనోజ్ఞ దైవతమవై మనసొగ్గిన యేయఘాధ్వముల్
పట్టి చరించకుండ నను బాలనఁ జేసితి నేఁడు నీవు లే
నట్టిదినాల నీయెడ దురాచరణం బొనరించునల్లుఁగా
నొట్టిడుకొంచు నే నఘము లొడ్డుచు నుంటిని దేవతాకృతీ!

ప్రభువులు దైవముల్ గలరు భక్తులు నుంగురు వారు కర్మకుం
ప్రభువులు కారు, వీరు విధివ్రాతను దాటనులేరు, కాని యా
ఋభువులు సాధనాపత్తి భరించెద రింతియ కర్మభావి దుః
ఖభరము దేవతల్ జనులు కర్మ కధీనులు పొందనేవలెన్

నిజమున కొక్కమాట తరుణీ! ననువంటి విచిత్రపూరుషుం
డు జనన మొంది కష్టము లనుక్షణమున్ భరియింపఁ జేసి యీ
సృజనకు సర్వదాపమురరీకృతి మూలమయ్యెనదానికిన్
ప్రజలు భరింపఁగల్గుదురె బాలలతాసుమకల్పు లందఱున్

పగులను గ్రోలిపోదు గునపంబులఁ ద్రవ్వినఁ బాము నీడ దే
మిగ ఘటియించినన్ విభృతి మేకొను మొండితనంబు నిట్టినా
దగు తొలిమాయలో నొదిగినట్టిది గుంజియ నూయ బొంచుకోఁ
జిగురగు సౌసమాగ్యముకు జెంద దిదెంత విచిత్రసృష్టియో!

కొసకుఁ బ్రహూహ మూఁగి పెనుగుండములై నిలఁబడ్డ కర్మసం
గ్రసనపు టేటిమొద్దువలెఁ గయ్యలు వారిన నా మొహందలో
మొసళులవోలె దుఃఖములు మూఁగుచు గూనులు కట్టుకొన్నన
ల్పసుఖాలు సౌఖ్యముల్ తిరుగులాడిన లోనికి గుంజివేయుచున్

వలపటు దాపటన్ బెనచినై చెడు నాశయు దుఃఖ మన్న నె
ద్దులజత కట్టి బండివలెఁ దోలుచునుంటిని జీవితంబు ని
వలపటిగిత్త ముందడుగు వైచినచో మసలెద్దు దాపటన్
విలవిలఁ గాడి క్రిందఁ బడవేయును బట్టెడ దూసిపోవఁగన్

నాహృదయంపు రాజ్యమున నాకె విచిత్రము తన్వి మాత్రము
త్సాహము లేదు వట్టిపరిభుశక్తికి నేను ఫలంబు గల్గు? నీ
తో హరియించిపోయినవి తొల్లటిరెండు రిపుల్ విజృంభితో
గ్రాహరణంబు సల్పెద రంటన్నను జిత్రము లేదుగా! చెలీ!

ప్రతినునుపు త్తరంగములు పాములుగట్టిన చల్లనీరిగాల్
ఋతుపర్వంబు సేర్పరించి విహరించెదు బాలరసాలశాఖినా
నతిని! మదీయమహా తనువు ఆందోలినాళుల మొద్దుపారి యే
ఋతునవచిహ్నముల్ తల ధరించదు బాడిద యెండుబోదన్నై

ఒకదినమైన నాయెడద నుమ్మలికంబను పుర్వు పుట్టియీ
సకల మసేవ్యమై చెడియెఁ జచ్చిన భాగము కత్తిపాదిగన్
బెకలిచి 'శిష్టసేవ్యతకుఁ బెట్టెద నన్న వి దేబుచిత్రిమో
అకట! తదీయభాగము మహాప్రియమైనది నాకు నాత్మకున్

నీ వక్షఃగోహమార్గముల నిండిన జానకివై రఘూద్వహుం
గా వెలయించినావు నను గట్టిగ మాప్పదినాలవత్సరా
లీ వలభూమిగర్భమున నెప్పుడు వొచ్చితినో మఱప్పుడే
నా వెలయింపు లూర్మిప్రుతనాగభసాక్రమణంబులన్ జెడెన్

నీడ

[స్మృతి శతకము : శివ పది]

నీ వాక్సుధ్ప వెల్లువయి నీవెలుఁగారిన నాదుజీవిత
వ్యాన్పృతి యీకవిత్వ మనునట్టి విచిత్రపునీడ పారె నో
దేవి! యగాంధతీప్రముఖదివ్యమహఃపరిలీనమూర్తి ఆ
నీ వెలుఁగుల్ పరోక్షమయి నేఁటికి నీడలు పారఁజొచ్చెడిన్

ఇది యొకపూలబాటఁ బడి యేగెద నీతొలిమొగ్గ లింత వి
ప్పుదల ఘటించుకొన్న చిఱుపూవులుఁ దావులు చిమ్మపూలు నీ
తుదఁగల వాడిన త్తలయి తోఁచిన పూవులు, నెల్ల పూవులన్
బదనుగు వాడిగుండె కొసవాలిన నావరలక్ష్మి ముదిరియే

అఱునది దాటి నే ముసలి నైనపుడైనను నాయెడందలోఁ
బరువము తప్పనట్టి మెలప్రాయపుఁ గోమలి నీవె నిల్చి వి
గ్భాగపరిపాకముం జెడక పాలనఁ జేయఁగ నిట్టులైతి వో
తరుణి! మదీయనూత్నకవితాబహుమార్గములందు నిచ్చలున్

ఎవ నను నేఁ బరీక్ష కొలయించిన శోకములోని మొల్లయా
పదఁగను దుఃఖముల్ పడునుపట్టిన పోలిక నన్ను నేన చూ
చెద నటువంటి నాకునయి చెందినభార్యవు నాదుమేనికిన్
బావలిన కొంచెమైన సిరి పుట్టినతోన త్యజించి పోయితే

ఇక్కతనంబు లీగిడన లీతలతిక్కలు పాఁతమాటలా
చెక్కడ నక్కడే విడచి పోగెడు వారలుగాని భావుకా!
అక్కడ నక్కడన్ వెలుఁగులారన చోటుల నాకవిత్వమా
దక్కమనీయదైవతమహఃప్రపగం బని గుర్తు పట్టితే?

పకటనచోకగుంఫమునుపజ్ఞ విచిత్రపుఁ గావ్యగంగభూ
మికిఁ వెగవోలె నీవెలుఁగు మెత్తిన యందము థైర్య మూది నే
న కరుణవిప్రలంభరసనాయకుఁడన్ గవిగూడ నేనె భూ
మిక శోకవంద మొత్తెదసుమీ! అల సూత్రము నీవు పట్టుటన్

బెగడుపడంగ నాహృదయవీణను దంత్రులు బిఱ్ఱుగాఁగ లా
గి గుడుసు లేద నెక్కువ బిగించినచోఁ దెగునో యటంచు బె
ట్టుగ సవరించినన్ దటిమెదున్ జుమి మోసి విచిత్రగాయనీ!
తెగి యొకఫెల్లునన్ జరమతీవ్రవినాదము రేగునట్లుగన్

జోలియమృతంబు నింపుకొనుచో సిటు నాసుధ యొల్కిపోయెదో
సిలి తడియారి లేఁతపాఁక జీలిన సన్ననిపేసులైన వ్రే
ళులయెడ నాకుఁ గల్గు స్మృతిశోభము సాధుసుధాపరిసాదితో
త్పలమకరందరీతి కవితాసుఖభోగుల కెట్లు పంతునో

ముంపుగ కొండయంచుఁ బడఁబోసెను నేఁడుఁగుధార నారిపా
తంపు శిరోపరిస్థలముదారఝరంబున ఘూర్ణితాంబువుల్
కంపితఝంపలున్ గళపెళల్గల నాకవనంపుఁదోరివలో
సొంపుగఁ జూడఁగాఁ బ్రకృతిశోభనమొకాక మఱేమి యున్నదో

మనసు విధూతమై మఱియు మాట విధూతము పీనికైత యం
దని యెవఁడేని నన్నది యథార్థము తేనియసోనజాలుగాఁ
జనదు మదీయధార కొనసాఁగెడు నీకరుణన్ కృతార్థతన్
గనినది కాక భావుకజగత్తున కర్థవిచారయోగ్యమై

సహజప్రీతి

[స్మృతిశతకము : ఉవపరి]

మరి యెటు నిన్ను నే నడవిమధ్యమునందున నైన గంపనే
మునునడి నెచ్చటో బ్రదికియుండు నటంచు దలంచి నెన్నడో
పెనుమునకుఁ బుట్టిల్లు తనభాగ్యను బిడ్డలనుం గతించి పో
యి చనిన వారి నెప్పుడో యదృష్టము పండిననాఁడు చూడఁగన్

తొలకరులు పండుచున్నయవి ధాన్యపు సస్యము లీనుచున్న దు
ష్పగముఁ జల్లగాలులును వచ్చెను నిన్నిన నుల్లె ప్రాంతలోఁ
దదుణి నుదాత్తసంస్థిత యుదారమనోహరభావ గొన్న న
త్నగములు దాఁటినన్ దిరిగి తాఁ గనుపించను వచ్చుచున్నదున్

ఆవిధుఁగ మరి యాశ్మశానముచు నాహా! నాదొపన్ భూత్రరే
ఖావిస్పష్టముగాఁగఁ గన్పడెడు నేకాలాబు వీపూత్రిగే
ఖావిధ్వంసకముల్ దయాగహితముల్ కాఁగా నక్షత్రముల్నై
పోవున్ నీమధుపూత్రి నాయెడఁదలోఁ బూర్ణంబుగా మాంపఁగన్

బారిదిన్ వే పరిణామ మొందఁగ నశించుం బూర్వరూపంబు ను
త్తరకాలంబున నూత్నరూప మునౌ తరోత్క్రి వికల్పంబుగాఁ
బరఁగున్ నీసుఖ మే నెఱింగిన పురాపశ్చాద్భావోజ్జ్వల
త్స్ఫురణం బంతయుఁ జచ్చిపోయినది హాహా! మత్తనూయష్టికన్

ఎడఁదయు దేహమున్ మనసు నిత్రయమందునఁ బూర్వపూర్వమున్
జెడుచునున్న యీయెడఁద ఛిన్నతఁగాంచినఁదక్కరెండునుం
జెడకయుఁ జెడ్డయట్లె, పరిశిష్టము జీవిత మెల్ల నూరకే
యొడలునఁ గీలుద్రిప్ప మనసొప్పగ నాడెదనల్లు లోఁ చెదన్

అమ్మయి నాలుగైన పురుషార్థములందునఁ గామ మొండె దే
హమ్మునయందునన్ సహజ మైనది గే స్త్రవునాఁడు ధర్మనా
మమ్మున యోగచిత్తుఁడును మాధ్యమ గామలతావిభేదనో
గ్రమ్మయి జీవితంబు చెడఁగా సహజంబగు చావు పొందుటే.

ఒగి ధగ దారయోగులు మహోన్నతచిత్తులు కొంద అందు రే
సగమగు జీవితమ్మునను చాలక యోగము భగ్నమందినన్
మిగిలిన జీవితమ్మునను మేదిని ధర్మము రక్ష చేయు వృ
త్తిగ మనుచుందు రూర్జితమతిన్ దనునష్టి ప్రతీక్ష చేయుచున్

ఒకయశనిపాతమున నుర్విజ యొక్కఁడు వ్రీలిపోవు త
క్కక సగమందునం జివురుఁ గాయయుఁ బచ్చదనంబుఁబొల్చు నీ
సకలము మింటియందున నెసంగున బోదయు నెంతకష్టమై
ప్రకటితమైన లోభము పరశ్వధవృత్తులకుం ఘటించుమన్

ఒకపెనుమర్రి యిట్టులయియుండియుఁ జుట్టుననున్న బాలవృ
క్షకముల శక్తిచే పిల్చి కాష్ఠతఁ బొందకయుండఁ జూచు వా
రికి ధరణీజభావ మురరీకృతముం గలిపించుచుండుఁ బా
ర్శ్వకలితమైన యార్ద్రిత యురస్థ్సముగా భ్రమ పెట్టు చెంతయున్

తెచ్చి సువర్ణమౌ ప్రతికృతిన్ రఘురామకథాశ్రితూర్జితా-
భ్యుచ్ఛ్రయమార్గ మేఁగెదన యుర్విజవాలిక నీవ తోఁతు నా
కచ్చరసైన నామొడఁదఁ గన్నవితావులు చెల్ల రేఁగునా!
యెచ్చటి కాతపోవనము లేగితివేని హా తేఁడ్రియాకృతీ!

స్వప్న వాంఛ

[స్మృతిశతకము : 2 వ పది]

జాగ్రత్స్వప్నము లివ్వి రెండు వినులాచ్ఛభ్రాంతిమూలంబుతే
జాగ్రత్కాలపు భ్రాంతి జొక్కి మఱి యాస్వప్నంబునం జొక్క
న్యాగ్రిస్వాప్నికజాగ్రతంబులను నేలా వేరు చేయంగ ధా
రాగ్రాహ్యంబుగ నెల్ల స్వప్నముల నారా! నిన్ను దర్శింపక

కలితసర్వజాగ్రత్కాలఖండములను
జ్ఞేయ మొక్కఁ డనుస్యూతమై యొసంగు
నట్లె దేహాంతరముల స్వప్నాంతరముల
నేల కారా దనుస్యూతి యేకధార

అదియును జాగ్రదవస్థా
స్పదమగు జ్ఞేయంబుతో నెసంగిన నైక్యా
బుదితానేకంబులు దుః
ఖదములు సందర్భములు సుఖదముల్ చెలంగున్

కడునడి నీవు స్వప్నలతికాసుమమంజరి వౌచు నిచ్చలున్
గడఁగి యనుగ్రహించిననుగాని మదానతజీవితంబునం
దొడిగెద సూనముం దొడువఁ దూలిన నీదగు తావిపెల్లునం
గడిగెదఁగాదె నామెడఁదఁ గ్రమ్మిన దుఃఖమలంబు భామినీ!

ఈధారాభవదీయదర్శనముకై యేలా విచారింపఁగా
సాధారణ్యము కాని కన్పడుట నాస్వప్నంబున న్నీవు దు
స్సాధంబైనది నీవు తోఁచుట, మనస్సంచారిభావంబు లే
గాథల్ కట్టుచు స్వప్నమం దనిన వాక్యంబుల్ వృథాజల్పముల్

మెలఁత! సుషుప్తియొక్క పొలిమేరలయందలియల్పముల్ కుమా
రింబటలు, స్వప్నముల్ కలవరింతలు, గాఢసుషుప్తిలగ్నముల్
కల లనిపించుకోఁబడిన గానవ మందవు స్వప్నవాచ్యముల్
మలసిన జీవభావగతమర్మమనోహరసంవిదంబుధుల్

జీవుల భావనాబలము చేతను సంస్కృతు లెల్ల స్వప్నధా
రావలమాన మంచు నవరాద యమైన భవన్నిమగ్నతన్
భావన నాది యొప్ప నొకస్వప్నమునందున రావు నీవు గు
ర్భావులు కల్పనాకుటిలవాక్కు లతీంద్రియద్రష్టృమానులున్

కలఁ గనెడువారికంటెన్
గలయందున వచ్చు జీవి కరము ప్రధానం
బలఘుతరకామనిహతులు
కలలందున వచ్చి తాము కన్పింతు రహో!

ఈ వాక యోగినీప్రకృతి వేటికి వచ్చెదు స్వప్నసీమలం
దీవెడ భావనాపటిమకృష్టవు గావును నీవు రావునన్
జీవులు కొందఱున్ దనువు చెందెద రాత్మకృతాల్పతాపసుల్
భావన బంధులందుఁ బెఱవారలఁ గర్మఫలంబు పంచఁగా

తావలమైన కర్మఫలదాతలు తారు వివర్తమూర్తులై
దేవతలైనఁ దాల్చెదరు దివ్యశరీరచయం బుపాసనా
భావన మూర్తికట్టెదరు పండినజీవు లరూపభావితుల్
భావనచేతఁ గన్పడరు వ్యాప్రియమాణపథంబు మాయఁగన్

దుఃఖచర్చ

[స్మృతిశతకము : లవపగి]

హృదయము మానసంబు నివి రెండును రెండు విభిన్నవస్తువుల్
హృదయము దానితోడిన యది యొప్పను దానిపై చర్చచేసి యి
య్యది యిది దీనియందు ఫలితార్థము సున్న యటంచుఁ జెప్పి సం
గుదురుచుకోదు సంతసిలుఁ గుందు నసహ్యత రూపుఁ గొన్నదై

హృదయము మాయముద్ద యదియే కలిజీవుని సుఖాలహాసనీ
బహువర్ణాలు సర్వముఁ హృదయపాలితముల్ చిదనంతభావసం
పద పొందికొన్న వస్తువది మాయను లక్షణాల్ ఘటించుకొ
న్నదియును మాయనుండి యొకనాఁడును వచ్చెడునూగా లేదిదిఁ

రహిని బునఃపునఃకలితబహ్మపదార్థనుహాసుభూతికిం
గుహారముతోడనే యలముకొంచును మాయ మొగ్గల్లు వీల్చు దే
ప్రహారముతోన నుండిన యిగమ్మదవృత్తిని నిత్యవర్షహా
ద్దహారము కాలమూర్తి యనుదారతఁ జీకటులఁ భజింపుమఁ

తొలిబుధులైన యోగపురుషుల్ సహజంబు నుపాసనాక్రియా
కలితపథంబులం దొకటిగా గ్రహియించిరి కావ్యమార్గగా
హులు రసానుభూతి పరమార్థముగా భరతాదులౌ మునీం
ద్రులు హృదయప్రధానతను నూల్కొని చెప్పిరి విజ్ఞతాఖనుల్

ఆనందంబును దుఃఖ విరాయుగళముం దానందసాగమ్ముల్
లేనే లేవు శరీరధారులకు నోలిన్ దుఃఖసాగమ్యసం
స్థానంబుల్ తనువుల్ శుచావధికసంధా చర్వణాంత్యస్థితిన్
దానై యీమొదయే రసాకృతిగ సంధానించు బ్రహ్మాత్మయున్

హృదయము దుఃఖముద్ర వహియించును దాని మనస్సు రేఁచునీ
హృదయము సౌఖ్యముద్ర వహియించును దానిమనస్సు రేఁచునీ
మొదకు మనస్సు సారథి యహీనుఁడు తారథి భావయోగి తాఁ
గదలుటయే సతంబు పనిగాఁగొను సారథిచేతఁ గృష్టుఁడై

కలఁగి సగానఁ జీఁకటి సగమ్మునఁ దెల్వి మనస్సు వేయుఁగీ
తుల నటు చెప్ప వేయిఫణితుల్ గొని యిట్టులఁ జెప్ప నిట్టు కొం
దలఁబడఁ జేయు వెంబడిన ధైర్యము చెప్పను నిల్వనీను చం
చలమగు నిత్యవృత్తిని నిజంబగు దుఃఖము దానిరూపమై

ఎడఁదను వేయిమార్గముల నియ్యది మోసము చేయు నందుఁగో
నొఁచుపుగఁ దాను బాధపడుచుంటి నటంచును జెప్పఁ గాలిలో
నడఁగిన ముల్లు నేయితరమైనను రాచుక బాధపెట్టు నీ
చెడుమన సెప్డు రాచున హృషీకములంట నెడంద దుఃఖమున్

పండినచేను దేహ మొకపాపపుఁబుస్వగ దుఃఖ మొప్పినన్
జాడతిరానిలంబుగను సాఁగి మనస్సు పొలాన సంతతున్
నిండఁగఁజేయు దీని నననిన్ మొదలంటఁగఁ ద్రుంచు నెప్పుడో
గుండెయు నిండుకుండ శోణఁకున్ మనసెప్డు కదల్చుచున్కిచే

ఈ దుఃఖంబులుగూడ నిష్టములుఁగాదే గుండెకున్ దీప్రహ్రా
చ్చేదముల్ పూర్వపుసౌఖ్యముల్ స్మృతికిఁ దెచ్చున్ మానసం
బుగ్రబా
ధాదీర్ణంబగు దుఃఖమందునఁ బురాతత్సౌఖ్యభావంబు సం
పాదించున్ స్మృతిరూపజీవు పటవన్మాయాచ్ఛిదాహేతువై

మృత్యువిచారము

[స్మృతి శతకము : నవపది]

ఎంచి క్రీడోపయోగరాహిత్యకలనఁ
గాయ చచ్చిపోయిన దండ్రు కర్దనముల
అనుభవాయోగ్యతాజుష్టమైన ఫలము
చచ్చిపోయిన దండ్రు రాస్వాదవేళ

అనుభవబుద్ధి దీనిపరమార్థముఁ జూచిన నెల్ల వానియం
దనుభవబాహిరంబయినయట్టి యవస్థను జచ్చు టందు ర
య్యనుభవముల్ స్వనిష్ఠమునునై పరనిష్ఠమునై కనంబడున్
మనుజులయందు మృత్యు వనుమాటకు నెక్కుడవైన యర్థమై

తదితరమంతయుం దలఁపఁ దత్సమయంబునఁ దత్తదింద్రియా
స్పదమగు నేకదేశమున సాఁగి యొకించుక కూర్చు దుఃఖ మి
య్యది సకలేంద్రియార్ద్రపరమార్థమునం గింకురించి సన్వహా
బ్రమకునయందుఁ గ్రమ్మియవురా! యనుభూతినిఁ జిచ్చువెట్టుఁబో

అనుభవబుద్ధి చచ్చినఁ దనంతట మృత్యువు చచ్చినట్లె య
య్యనుభవబుద్ధి చచ్చినఁ దనంతట మాయయును చచ్చినట్లు చ
చ్చిన దనుమాట లోకమును జెందిన దాయనుభూతి లోకసం
జనితము లోక మియ్యదియు జంట పరిభ్రమణోగ్రశీలమై

అనుభవ మెన్న లోకఘటితార్థము యైనను జీవులక్షణం
బనుభవబుద్ధి జీవునకు నబ్బెను మాయను బొందియుండ్రి దా
న, విభృతుఁ డేకమూర్తి తోచినాఁడది హేతువుగాఁగ నీతఁడా
యనుభవ మెల్ల నేకవిషయంబుగఁ జేసి రమింప నెంచెడున్

తరుణీమృత్యుజమైన దుఃఖ మిది యుత్థంభూతమై గాఢను
ర్భరమౌ దుఃఖము నాత్మలక్షణసమగ్రత్వం బొచు దీపించు ని
గ్భర మీమృత్యు వనిత్యతాప్రకటరూపం బీయనిత్యత్వ మీ
మరణంబై కనిపించుచున్నయది సమ్యగ్దగ్ధనాథ్యంబుగా.

ఇదియు స్పృశించునంతవఱ కెద్ది యనిత్యమెు గోచరించుచు
న్నది పరిశిష్ట మయ్యది సనాతన మన్న యభిజ్ఞ కూర్చుచు
న్నది యొకదుఃఖ మియ్యది ఘనంబుగఁ గూర్పకయున్న దీనివం
టిది మఱియొండు లేదు ప్రకటీకృతచిత్కళ తోఁపఁజేయఁగన్.

ఒకండే వస్తువు దానికేమి యొకండై యొప్పారునే వ్యావహా-
రికముగ లేమిని స్వీకరింపక సమర్థింపంగ రాదామె భ-
ప్రకటదంబాకృతి, మాయ యన్న నిది మిథ్యావస్తుసాహాయ్యరం-
జకమై యొప్పుట నిత్యవస్తువు దిదృక్షాశీలురకౌ వారికిన్

అసలు చూచెడువారికి నాశ లేదు
నాదుకొను మార్గ మక్కఱలేదు మాకు
మందబుద్ధులకోసమై మరణ ముండె
దానియనుభూతియును సమృద్ధముగ నుండె

ఈదుఃఖమ్మును మరణము
పాసులు త్రిప్పుకొనియున్న ప్రభువు లనాదుల్
ఛేదించుటకన్నను నను
మోదించుటయంటె ప్రియము పుట్టెను మాకున్

స్మృతి కాని స్మృతి

[స్మృతి శతకము : ౧౦ వ పది]

మరల వివాహమాడియును మానిని! నీవు గతించి పెచ్చు పు
ష్కరమును దాటి భార్యయనుశబ్దము నాయెడలం బ్రయుక్తమై
స్ఫురణాస్వభావరీతి నినుఁ బొందును దోడ మరల్చుకొందు నా
ద్విరచితపూర్వకర్మఫలవిధు లసాధు లటంచు నెంచుచున్

ఒగిఁ గనుమూసియున్ దెరచియున్ భవదాకృతి యచ్చుగుద్దిన
ట్లుగఁ గనిపించు నిచ్చలును లోచనవీథిక నీదునవ్వు నీ
దగు గమనంబు సర్వమును నప్పటి కిప్పటి కొక్కరీతిగా
నెగడెడు విస్మృతింగనని నీస్మృతి యేమిటికో లిఖించెదన్

పోని యిది వేయికల్పనల బుంగ జగత్తును విశ్వసింప న
బ్బురమగు నమ్మకంబులకుఁ బుట్టు, గతించిన జీవి యేదో త
ద్విరహార్తిఁ బొందు జీవి మఱి కాఁడో! పరస్పరసాహ్యమెల్ల ని
ద్ధర నొకఁడే రహించుఁ బయిదారుల వారును వీర లెవ్వరో!

అనుభవపారమార్థ్యమున కైనవి మేనులు నిక్క మెన్నఁ ద
త్తనువుల కించుకేనియుఁ బ్రధానతఁ గల్గను తాదృగూహ చేఁ
దనువులయం దభిజ్ఞ యరుదారఁగఁ గల్గును వీడిపోవు న
య్యనుభవరూపజీవునెడ నట్టియభిజ్ఞ ఘటిల్లు నేగతిన్

నీవొంటంబడి నేనుఁ జత్తుననఁ దస్వీ! యింతయాకాశ నుం
దీ వే మైతివో చచ్చిపోవుపయి నే నే మౌదునో సంసృతి
వ్యాసృతిన్ మనరెండుజీవులకు నైక్యం బెన్నినా ళ్ళున్నినా
ళ్ళావిష్కారము కల్గెఁ బైని తలఁపుల్ వ్యామోహసంజాతముల్

ఆయమ నాకు భార్య యన నాతనువందలి యాస ముఖ్యమే
దో యొకజీవుఁ డాతనువు నూఁచినఁ జాలునుగాని జీవుఁ డేఁ
డో యెఱుఁగంగనా దెఱఁగియున్ మమకారము లేద వానిపై
మోయఁగముఖ్యమైనది యముఖ్యము ముఖ్యముముఖ్యమై చనన్

ఆనీదేహమునందు జీవుఁడయి యేయత్నుండో రక్షస్సా నే
లోవి నిక్కంబుగ నెవ్వఁడైనది నెలో నాకు సామాన్యంగో
కానీతంబగు సంసృతిప్రభవసౌఖ్యజ్ఞానమే చాలుఁగా
ఆసీదేహము రూప మియ్యవియె ముఖ్యంబుల్ సచేష్టాకముల్

నాయీదుఃఖ మి దేమి! నే బ్రతికియుండన్ నీవు చాకుండఁగా
నీయాదేహమునందు జీవుఁ డెనఁడేనీ మత్ప్రమాణాయువై
కాయంబున్ వహాయించియుండ దనియేకా యెవ్వఁడో నాకునై
కాయం బేటికిఁ దాల్చు స్వల్పముగనై కర్మైక్యసంధానముల్

వాఁ డెవ్వఁడో వహించిన
పోఁడిమియే లేదు నేన పూనితి నిన్నున్
వేఁడియగు కర్మబలమున
వేఁడిమి తగినంత లేక వెస మత్కర్మన్

పదివేల్నమ్మకముల్ ఘటించి కానియీ వ్యాఖ్యానముల్ చేసి కాం
చెదకున్ శాంతి ఘటింప నెంచెదనుగానీ! యింతవ్యాఖ్యానసం
పద నాసాంతము కానిదాట నిది శంపాదేహ! వాగిందిరా
స్పదమై నాయెద నొవ్వరుంతుదముఁగా స్పష్టంబుగా సాగెఁడున్

నిత్య శతకము

దుఃఖనిత్యత

[నిత్యశతకము : ౧ నపది]

కరుణాస్వాదము లెంతమందికిని శోకంబందు భార్యల్ గతిం
పను దుఃఖపరు నేను దీని నొకకావ్యంబుగా విరచించి ము
త్తరాణీదుఃఖభరంబు దీని నొకపెద్దం జేసి వా రెవ్వరె
వ్వరో యీరీతిని చేసినా రనెడుభావం బూని యగ్గించెదన్

మరియును జూడు మేను త్రపమాలి వియోగకృతిన్ రచించెదన్
మరియు వివాహ మాడితిని మానిన దింతయు లేదు జీవితం
బురుతరదుఃఖశీలి యజుఁడో మఱి రెండవపక్ష మూని దా
శరథిగాను కామినీవిగహశీలుల నవ్వులపాటు మాదృశుల్

వారివియోగకావ్యములు వ్రాసిరి పూర్వమహాకవుల్ మఱిన్
నేరిచినట్టినాఁడఁ గృతి నేను రచించెద నాకు నేనక
ట్టా! గసహించుడన్ దెలియనమ్యోద వియ్యోదలోని వట్టితోం
దగ దరహాసభాసురమనాగ్విసయాదరభావుకావలిన్

అక్కట! నేరు చావ ననుకట్టిది యున్నదె చావ నెప్పుడో
యెక్కడనో యంటన్న మతిహీనత దుఃఖము పుట్టునప్పుడే
అక్కడనే యంటంగ చెలఁగినప్పుడు దుఃఖము పుట్టదేమొ కా
దక్కట! యేడ్చుచుం జనువునందిన దుఃఖము సాజమై చనున్

నెలలు గడచినఁ దరువాత నేర్చుకొన్న
యదియు న వ్వేడ్పు జన్మతోనైన గుణము
నవ్వె దేమిటి కనుట ప్రశ్నంబు కాని
పరగ నే నేడ్తు నన్నది ప్రశ్న కాదు

ఇంకుట మొన్నడుం గలుగ రెండవు తీయను నిత్యదుఃఖకూ
లంకష పారుచున్నది బలంబుగ బిట్టు తుపాను రేఁగి దుః
ఖాంకముగాఁగఁ దక్కినదియంతయు లోకము మూఢవృత్తి సౌ
ఖ్యాంకముగాగ నాకుకొన నయ్యది కాని దదన్న మచ్చికన్

దోస మొకింగుఁ బండితుఁడు దుఃఖ మొకింగు వివేకి దుఃఖ మ
భ్యాసము చేయఁగాఁ దగినయట్టి యొకానొక విద్య సద్యఉ
ద్భాసితచిత్తవృత్తికిని బాధనికాంశము వేఁడు దుఃఖసం
తాపిసిమొ వాఁడు సాధనపథవ్యతిరిక్తుఁడు జ్ఞానవీథికిన్

కద్ది దుఃఖపు కొలని నొకుఁగలేన
గొనక వేయితుపానుల కొగ్గి కాని
యలలయలజడి యుంగదిగెనె యలసికొనఁగ
నలి నెదో కారణం బని వెక్కికొనుచు

విసము మ్రింగిన వేలుపు వెక్కసంపు
దుఃఖమును మ్రింగఁడాయె నాదుఃఖ మెంత
మనసునకు విష్టమొసఁట్టిదినుసా కాని
దీనితత్త్వమ్ము తెలిసియుఁ దెలియరాదు

అశరీరమ్ము ననాది నానంతము త్రికాలాబాధ్యముల్ మాయపే
ర్మిశకుల్ మాయకుసృష్టికర్మమునియన్నిశ్లోకమాహా! క్రియా
దశ లేనప్పుడుకూడ దుఃఖ మిది నిత్యంబై యఖండాకృతిన్
వినోదంబై పొలుపారు గూఢతమసంవిద్ధ్వనాథ్వంబునన్

కర్మ నిత్యత

(నిత్య శతకము : శివపది)

అల్పుల్ చెప్పెద రల్పకారణములన్ వ్యాపన్నదీక్షుల్ వృథా
జల్పుల్ తర్కసమూహంబు గాక పరినిష్ఠాసంప్రవద్వాహినీ
కల్పంబై ప్రవహించుచున్నయది యీకర్మంబు తద్వాహిని
శిల్పుల్ నీవును నేను యత్కృతము భాసించున్ దదావిష్టులై

ప్రళయంబందున సర్వకర్మలు నశింపంగాఁ బునస్సృష్టి సం
దళనా నేహమునందుఁ గర్మ మొదలెన్నన్ రాదు నాన్ గర్మకం
దళముల్ గాక సుషుప్తియౌ సృజన కాద్యంబౌ నిమిత్తంబు త
త్ప్రళయంబన్న విలీనతాగుణము నిద్రావస్థ తత్సర్వమున్

సూత్రప్రాయముగా వచింపఁబడియెన్ సూ! అద్ది సంకల్పమం
చత్రత్యంబు రహస్య మియ్యదియ కర్మానంత్యసాంతత్వముల్
సూత్రప్రగ్రథితంబులైన మణులై సొంపారుఁ గల్పాను ల
గ్రత్రేతాపరిదీప్తముల్ మొదల జాగ్రత్కర్మసంస్యూతముల్

స్వస్థానచ్యుతికిం బ్రియుంపక నిమిషమ్ జన్న సంవిత్రియా
నస్థాభూతము కర్మ కర్మసగులౌ బరిహర్షు లీహేతువై
పరిస్థానోజ్వలమార్గదీపములుగా భావించుచున్నారు క
ర్మస్థాసుత్వాముకల్పకల్పములుగా ద్రయ్యర్థ్వముల్ మోగగన్

ముకురాకారము కర్మ నీడ లోలయింపుల్లోట్టు సంకల్పపూ
ర్వకకర్మాగభమూనమై దనిన సర్వంబున్ బునఃకామనా
ధికసంజాతపునూత్మకర్మజనితాధివ్యాధిదుఃఖంబు పెం
చుకయూలోకము లద్ది సౌఖ్యమనుకొంచున్ నిత్యమై పొల్చెడున్

చింతితమైన పాపములు చేయుచునుందుము తత్ఫలంబు సం
క్రాంతముగాగ బోయి నరకంబున నుందుమ యిట్లు నేను ను
భ్రాంతిం జరంచుచుండెదము పారమ చెప్ప దటన్న నల్ల కా
లాంతమునందుం దాను బ్రళయం బది కర్మసుషుప్తిరూపమై

కామన లేక కర్మకును గత్తెగవెట్టి విముక్తుడై 'బహు
స్యా' మితిభావనావిషయుడై మఱియుం జను వెత్తి వే మఱిన్
గానునం గోసి నిత్యపరికల్పితకర్మత నైన దేమి లే
దే మఱిం గాని దంపయిన నేమియు లేద నిరంతవైఖరిన్

మానసారూఢుఁడనై పోరిం బగమహాంసంబోధ నిష్కామక
ర్మముసేయఁగ వలె దానికంటె మమతారంభుండనై చేయు క
ర్మము మేల్ సౌఖ్యమొ దుఃఖమో ఫలపరిగ్రాహ్యత్తసౌఖ్యంబుత
థ్యము సంకల్పము సేయ నేటికిఁ దదాత్తక్లేశభీగుంఫనై

చేకొని ముక్తులై చనిన జీవులదైన ప్రమాణ మాత్ర సం
చీకృత భాగమందు కొంత చెందద యయ్యది కర్మనిత్యతా
పాకక్రియం దాల్చినట్టి విషయంబగుఁ జిట్టెకుబిస్సు తగ్గమం
గాక యదేల యారకయ గర్తయుపంగునఁ గూడ వేయుటల్

సకలశ్రోత్రుఁడవ్యే నే శివుఁడను నే సౌఖ్యంబు లేకుండఁగన్
సుతశ్రోత్రుఁడవ్యే నే ముని వశిష్ఠుండాగ కే బ్రహ్మయై
తతసంకల్పము చేయు బ్రహ్మము సముద్యత్కర్మపుంజంబు వి
చ్యుతి లేనట్టిది కర్మ కుల్యకరణిన్ సాగున్ త్రికాలంబునన్

నిత్యతానిర్ణయము

(నిత్యశతకము : 3 వ పది)

కృప నెత దుఃఖకర్మలను నెంతగఁ జెప్పిన నిత్యతావిచా
రపథమునందు నంధబధిరంబగు దోఁచవచుఁ బోవఁగాక నే
రుపునెంగుఁ జూడఁగా నివి యరుంతుదముల్ గుణమై యవస్థమై
యెపుడు పరాశ్రయంబులు మరెద్ది నెయూపనుఁబూహ సేయకన్

శాంతి యొక్కటి పరమలక్ష్యంబుగాఁగ
నీగుణావస్థలివి శాంతిహీనములగు
శాంతి పరమందె కలద తచ్ఛాంతిపార
మొక్కఁడే దిక్కు సంసృతిఁ జిక్కునతికి

ఓతప్రోతము నున్మనీకృతవిచారోదారరత్నాకరుల్
శ్రోత్రితన్ భావపథిన్ విచారపరముల్ ప్రత్యంతరూపుల్ ఋషుల్
చేతస్సర్వపథానుశాసకులు తత్సిద్ధాంతవాక్యాగ్రణా
నీతంబై చను శాంతి వేఱుగతి లేనేలేద సంసారికిన్

శాంతిపాఠము గూడ నిస్సంశయముగ
సద్ది గనుక యూహ సేయుట యది విచార
పరామృష్టమైనట్టి స్థితి యూహ పరముకోటి
చారితార్థ్యమైన కర్మనిబంధములకు

తనకుఁ దాన సర్వోహసంధాత యొనఁడు
తనకుఁ దా సర్వవిద్యావిధాత యొనఁడు
పూర్వఋషి భావనాసస్యములను గోయు
నాయుధములైన యూహాసంతతులు గాక

అవి సూత్రీకృతమైన యర్థనము గూహశ్రేణి వ్యాఖ్యానత
స్సవిశేష ప్రతిపత్తికంబుగ గదింపబడ్డ భాష్యగ్రగల
గ్గవిశేషాదరబుద్ధియై జగము భిన్నం బయ్యెఁ దాత్పర్యసిం
ధువులం గర్మవిభిన్నతం బహుగతిం నూఁకొన్న సంసారమై

తనమతమే యథార్థమని తా నెవఁ డెంచఁడు నిక్క మెన్నఁగాఁ
దనమత మేమి యున్నయది తద్గతకాలమహర్షిలోకభా
వనముల నొక్కఁ డేని తనపట్టిన త్రోవయ కాక నిత్యమై
చనినది వేద మొక్కటియ శాస్త్రములన్నియుఁ గల్పితంబులై

తనయల్పజీవితంబం
బున నశ్వర మగుచు నెల్లఁ దోఁచిన సర్వం
బును కొలఁతబద్ధ చాలక
వినశ్వర నాఁటంబు నెంచు వీఱేఁడి యెవఁడో

విదితమనోజభావనముగ వేదపుఁజెట్లు చివళ్లు గాలికిం
గదలని రాగరంజకతఁ గాంచని చిత్రవసంతరూపమై
మృదుమధువీథులంగాఁ జరించుచు నామొడ లే నెఱుంగ నీ
పదమున సర్వదుఃఖములు బాసెడు మార్గమె గోచరించుచున్

నీనాయందఱి సమ్యక్
జ్ఞానసమాహారమైన సంవిత్పదమై
యానందనికేతనమై
యానిత్యాకార మొక్కఁడై చెలువొందున్

·

కఠము

[నిత్యశతకము : రసపరి]

ఓహో! మృత్యువు మృత్యువు
దేహంబున నంటియుండె ధీనిధి వైనన్
దేహమున నంటియుండదు
హాహా! మిత్తికిని గండ యందిచ్చెనటుల్

ముంపగు విత్తమోహమున మూర్ఖుడు తీరని కోరికం బ్రమా
దాపడి సాంపరాయమతి తా నెఱుగండు కడింది కోర్కి సా
లింపుల లోకమే తలచు లేదని చెప్పగ బరంబు నాడహో
క్రొంపకు దెచ్చు మృత్యువునకుం గను దగ్గరి మెట్టు మెన్నగన్

ఎవడవిజ్ఞాత యమనస్కుడెవ్వ డశుచి
యెవ్వడో యయుక్తహామన సెనని యింద్రి
యములను బాగరుబోతు గుఱ్ఱములు లాగ
నల్లు చను వాడు మృత్యువునాప్తమూర్తి

నెలుపలివైన కోరికల వెంబడిఁ బర్వులు వెట్టి మృత్యువ
న్నాల వలపన్ను పాశముల బాలుఁడు చిక్కుకొనున్ మా వానలీ
వల నది వేఱు వే ఱిదను భావము కలిగినవాఁడు నిత్యయా
త్రలు పొందించుఁబొందు నిరతంబుగ మృత్యువునుండి మృత్యువున్

ఎల హృదయంబునందు ముదులాది మెలంగును నూఱుగొలక నా
డులు నుతిపానియందు గడుంగడు నొక్కటి మూర్ధవిస్సృతం
బలయిక దాని బట్టుకొన కన్యల నుండిననట్టి నూఱు నా
డులఁ బడి పోవువాఁడు మృతిఁద్రోంకఁబడిం జనుఁ దానెఱుంగకన్

కృషి పొసరించుచున్నను నరింపును తత్ఫలమంతయున్ శతా
యుషులగు బుత్రిపౌత్రులను నొందు మహాలా! పసుహాస్తి
హేమముల్
తృషితుఁడ వౌచుఁ గోరును ధరిత్రినిఁ బాలనఁ జేయుచుంచుఁ గి
ల్బిషమతి నాశవెట్టు నవలీలగ మృత్యువు సర్వకాలమున్

ఏకాసము దుర్లభమో
ఆకాసము కోరుచుండు మది లభియించున్
నీకంటె మఱెవ్వండని
చేకొమ్మని మృత్యు నాశ చెంపించుఁజుమీ.

తొయ్యలులెల్ల నీ కితరదుర్లభలుఁ లభియింత్రుచున్నె నీ
వియ్యపులాడ్వ మెల్ల వహియింపుము చిత్రగాథాధిరూఢుఁడై
యెయ్యెడఁ దూర్యనాదముల నెల్లయుఁ గాలము నేలుకొన్నటం
చొయ్యన లాగుచున్నయది యోగక మృత్యువు మోగినైనను

చల్లనిపిల్ల తెమ్మెరలు చందురువెన్నెల సన్నజాజులున్
మొల్లములైన గందమొయిపూత లుశీనగదాబుకంబులున్
మెల్లనిప్రేమునూటలును మెత్తనిసెజ్జలు కమ్మఁగొజ్జఁగుల్
వెల్లనిపూఁపుటెగుల వేఁగు ని వన్నియు మృత్యురూపముల్

ఉత్తిష్ఠత, జాగ్రత, ప్రా
ప్యోత్తరమతులైన గురుల నొందుము, జ్ఞానం
బొత్తికొనియున్న పదనగు
కత్తిసుమీ దాని దాఁటఁగా శక్యమ్మే!

కేనము

[నిత్యానందకము : శివపది]

వేల్పులచే నొకప్డు గెలిపించెను బ్రహ్మము యుద్ధమందునన్
నిల్వఁగరాని గర్వమున నెత్తికిఁ గన్నులు వచ్చి యంతటన్
గెల్పు తనంతఁ దామగనె గెల్చితి మంచును దమ్ము నెంచి యా
వేల్పులు తేగఁటంచుఁ దగి వేల్చిరి నాగ లహంక్రియామతిన్

విజ్ఞత తమ్ము దాఁటి యొగసిసను తేనను గొంచు నుండి స
ర్వజ్ఞతె యొంచు నుండిన సురప్రకరంబునకున్ నాఁటిన్ స్వయం
ప్రజ్ఞతఁ గోఁచరాని యొకవస్తువు తోఁచిన తేట మోములం
బ్రజ్ఞలు మాని చూచిరి త్రపాగతబుద్ధులు పేతశీకులై

మకుటమువంటి వాఁడు సురమండలియందు నగ్నిఁ యక్షి త
న్నికటతలంబుఁ జేరి యనె నీ వెవ, రీ వెవరన్న నేన! చె
ప్పక తెలియున్ మహాగ్ని నన, నారక యేమిటి శౌచరూప మం చనన్
వికలముగాఁగనై తగులఁబెట్టుదు సర్వము నంచుఁ జెప్పినన్

దగ్గఱకుఁ ద్రోసె నొకతృణ
మగ్గియు ముట్టుకొన దానె నది తాఁగాకన్
సిగ్గఱి పుగపుగ మండుచును
అగ్గి తొలఁగిపోయె నాశమై యది వెలుఁగన్

మకుటమువంటివాఁడు సుగమండలియందునన్నైన గాలి త
న్నికటతలంబు చేరి యని నీ వెవ రీ వెవ రన్న నేస! చె
ప్పక తెలియుఁ జురుత్తు నన వారక యేమి పొనర్తు వంచనన్
వికలముగాఁగనై విసరివేసెద సర్వము నంచుఁ జెప్పినన్

దగ్గఱకుఁ ద్రోసె నొక తృణ
మొగ్గెను వాయువును నూఁగియూఁడి ఫలము చే
కెగ్గయి సిగ్గయి తొలఁగిన
దగ్గలముగ నద్ది నాశ పరాకము నెలుఁగన్

మకుటధారియైన మఘువ్రాఁడు చనుదెంచి
యెవర వంచు నడుగ నొచ్చుకొన
నామనోపదార్థ మగుపించకుండంగఁ
బోయె నచటఁ దోఁచె ఫుల్లమూర్తి

విలసన్మోహనమూర్తి కన్పడియె నుర్వీభృత్తనూజాత ని
శ్చలసౌదామినివోలె భావసముదంచచ్ఛోభమానాంగి వే
ల్పులఱేఁ డంజలిఁ బూని మ్రొక్కె దివిషల్లోకేశ్వరీ! యింతదా
పుఁ గన్పించని దేవి చెప్పఁగదవే ప్రాణేశ్వరీ! నావుఁడున్

అదియే యానందాకృతి,
యదియే చిత్కళయు, సత్తు, నదియే బ్రహ్మ,
మ్మది సర్వశక్తిమూల
మ్మదియే, దానిని నెఱుంగ గల్పజ్ఞమతుల్

అల్ల చని సత్కరించిన యగ్నివాయు
లంతఁ జనియునుఁ గాంచినయట్టి యింద్రు
డధికుఁడై గన నింక బ్రహ్మమ్ము నెఱుఁగు
టెట్టిదో దానియునికి య దెట్టి దగునో!

.

ప్రశ్నము

[నిత్యశేతకము : ౬ వ పది]

తనగఁగఁ బిప్పలాదుని విదగ్ధుఁడైన భార్గవుండు ని
ట్లని యడిగెన్ మహాత్మా! ప్రజ నంతయు దేవత లెంతమంది క
న్నని ధరియింతు, రెవ్వరు ప్రకాశము దెచ్చెద, రట్టివారియం
దునను వరిష్ఠుఁ డెవ్వఁడు మనోవిభవాయతనా! వచింపవే!

తనగఁగఁ బిప్పలాదుఁడు విదగ్ధుఁడైన భార్గవున్ వచిం
చెను గగనంబు వాయువు విశిష్టుఁడు వహ్నియు నీరు ధాత్రి వా
ఙ్మనసులు శ్రోత్రనేత్రయుగనంబును ప్రాణము మేను తాల్చు నం
చును వెలిగింతు నంచు నను మన్ ధృతిఁ జెప్పుచు నుండ నెంతయున్

వాగలుకన్ వరిష్ఠుఁడగు ప్రాణము చెప్పెను మోహమూఁదు వ్యా
హారము లాడఁబోకుఁ డొకఁడైనవు భాగము లౌచు నేన వ్యా
పారము చేయుచుండుఁ జూచి ప్రాణము నందు ధరింతు నన్న వా
రెవరును శ్రద్ధధానత వహింపమి చే నభిమాన మూనుచున్

బాణమునుండి లేచినని ప్రాణము వారును లేచిపోవఁగా
బాణమునందు నిల్చినది ప్రాణము వారును నిల్వ భూమిభృ
త్కోశగణము తుమ్మెదయందున మధువ్రతముల్ పడి లేవ లేచి ని
ర్వాణము నందిన ట్లతఁడు వచ్చిన నింద్రియముల్ స్తుతింపఁగా

అతఁడే యగ్నిగా దీప్తి మహాసాకృతి సూర్యుఁడతండె యంబుదా
యాతుఁడతండె యింద్రుఁడును నాతఁడె వాయువునై నయాతఁడే
యాతఁడె పృథ్వి చంద్రుఁడును నాతఁడె యాతఁడె సదసత్తరం
డాతఁడె నిత్యమా నన్నుతి మాతని మించిన దైవ మున్నదే

ఆకులు బండిచక్రమున నడ్డఁ బ్రతిష్ఠితమైనయట్లు ఋ
స్తోకము లోను ఋక్కులు యజుస్సులు సామములు నాల్గువర్ణముల్
తేఁకువఁ బ్రాణమందుఁ బ్రతిష్ఠితముల్ ఋభురాజునందు న
వాక్కృతమైనతంబయిన వాణి మె సర్వనిష్ఠమూర్తినై

నీవు సమస్తగర్భముల నిల్తు ప్రజాపతివై సుఖంబులన్
జీవులు నిందిరియంబులును జేర్తువు నీకు వహింతు వెల్లరన్
దేవతలన్ సమస్తపితృదేవతలం బ్రథమస్వధాకృతీ!
యీవ యథర్వుఁ డాంగిరసుఁ డీఋషు లెల్లగ జ్ఞానరూపమై

ఇంద్రుండవు రుద్రుండవు
సాంద్రమౌనట్టి తేజములకు స్థానంబవు నీ
వింద్రియముల కధిపతివి య
తీంద్రియజ్యోతిస్సులకును దరణివి నిధివై

ఏతరువు నీది వాక్కున
చేతంబునఁ గనులఁ జెవులఁ జెంబు వాసనలఁ జూరా
నీతరువు శివకరంబగు
గాంత వడలిపోకు మమ్మ! పావనా! నీవున్

ముల్లోకములను వృత్తము
తల్లీ! నీయెడఁ బరితోషితంబయి పొలుచున్
బిల్లలయెడఁ గృపఁ బూనుము
పెల్లుగఁ బ్రజ్ఞయును శ్రీయుఁ బెంచుము కరుణన్

శ్వేతాశ్వతరము

[నిత్యశతకము : 2 వ పది]

అరయ నవర్ణుఁడౌచు నిహితార్థుఁడు తాల్చును శక్తి యోగని
ర్భరుఁడై యేకమూర్తి బహువర్ణము నంతమునందు సర్వమే
దే బాగయించు నాతఁడొకఁడే రవిచంద్రులు పంచభూతముల్
సగగ నతఁడె శుక్రము ప్రజాపతి యాతఁడె బ్రహ్మ మంతటన్

ఆతఁడె పూరుషుండు నలినాక్షుఁడు పుత్రుఁడు పుత్త్రి యాతఁడే
యాతఁడె వృద్ధుఁడై వణఁకు నాతఁడె పుట్టును విశ్వతోముఖుం
డాతఁడె నీలుఁడై హరితుఁడౌచుఁ బతంగుఁడు లోహితాక్షుఁడై
యాతఁడె మేఘముల్ ఋతువు లంబుధి యాతఁడు కాని దున్నదే

అజ బహుసంతతిం గనెడు నట్టిది లోహిత శుక్ల కృష్ణ సా
మజగమునన్ సరూప జుషమాణుఁ డజుం డొకరుండు దానిభా
వజకృతులందుఁ గ్రిందగుచుఁ బైనగుచుండును భుక్తభోగుఁడై
యజుఁ డొకరుండు దానివిషయమ్ముఁ ద్యజించుఁ బరోక్షకాముఁడై

మొనసి సుపర్ణముల్ సయుజముల్ సఖముల్ యుగళంబుభిన్నవృ
త్తిగ లోకవృక్షమందునను తేకువనై పరిష్వజించెనుక్
నొగులలయి పిప్పలంబును దినుక్ ఖగమొకటొండు దుర్బలమై యొం
ఖగ మొకయింత ముట్టకయు కన్నులలోం గనుచుండ నిచ్చలుక్

ఒకతరుశాఖయందునను యుండియు నీశుండను మానసాన్యుండై
వికలమనస్కుండై యనుభవించెను దుఃఖనయాంబుధిలో
నొకతరుశాఖయందునను యుండిన యాతని సర్వలోకశా
సను మహామాహాత్మ్యునిన్ గని మొసంగును దానును వీతశోకుండై

మహితరహస్యసంగంబు పరమంబగు వ్యోమమునందు బుక్కులున్
దహనసుముఖుల్ సురాళి నిహితస్థితిం గాంచును వట్టిదగ్గుతుం
డహాగసా మేని చేయు విదితాఖిల వేదుండు వాని నేగ కా
మహితునియందు నిచ్చలు సమాసత శాంతుగు విజ్ఞతాఖినుల్

ఛందము యజ్ఞముం గ్రతువు సద్వ్రతముల్ మఱిభూతభవ్యముల్
చెందిన వెన్ని వేదములు చెప్పునో విన్నవి నన్ను మాయ రూ
పం దనంగ సృష్టి చేయు సకలాధిపుండీశ్వరు నాతండొక్కండే
దెసంగును మాయయే ప్రకృతి నొల్లెడ నిశ్వరు సంగముద్రయే

ఈశుఁడు దేవతాప్రభవహేతువు సంస్థితిహేతు వౌండు వి
శ్వేశుఁడు రుద్రనాముఁడన్ ఋషి మహేశుఁ డతండు హిరణ్యగర్భులో
కేశుని జాయమానుని వహించుచును దర్శనమాత్ర మానుదా
నై శుభబుద్ధి ప్రేమ సకలాంతరసంగములం గూర్చు గావుతన్

ద్విపద చతుష్పదంబులను దేవతలన్ మఱి యెల్లలోకముల్
కృపమెయి నేమహేశుఁడై భరించునొ యొక్కఁడు తాను
సూక్ష్మసూ
క్ష్మపువెలుఁగొక్కఁడై కలిలమధ్యమునందు ననేకరూపవి
శ్వపుఁగోట స్రష్టయై నిల్చువాని ననంతము శాంతిఁ గాంచెదన్

ఆతఁడె కాలమునను భువనాళిఁ గతుఁ బోషించుచుండుఁ దా
నాతఁడె విశ్వభూతములయందు నగూఢత సంచరించుఁ దా
మాతనియందె బ్రహ్మఋషు లందఱు దేవతలున్ నిలింత్రు త
జ్జ్ఞాతను మృత్యుపాశముల సంతతియాఁదున ఛేత్తయయ్యెదన్

మాండూక్యము

(నిత్యశతకము : ౮వ పది)

ఖండ మఖండమై చనిన కాలము సర్వము నోంకృతిప్రపంచా
మండిత మోంపదార్థమె సమంజసమై చను బ్రహ్మమాత్మని
త్యుండును నొక్కరుండును చతుష్పదుఁ డాతఁడె సర్వకాలబ్ర
హ్మాండసమస్తకారకుఁ డనాద్యుఁ డనంతుఁ డతండె సర్వవిదుః

ప్రథమపాదము వైశ్వానరంబు స్థూల
భుక్కు నేకోనవింశతిముఖము సంగ
సప్తకము బహిఃప్రజ్ఞము జాగరితము
స్థానమైనది సర్వమాయానుతంబు

చను ద్వితీయపాదము తైజసము వివిక్త
భుక్కు నేకోనవింశతిముఖము సంగ
సప్తకమ్ము నంతఃప్రజ్ఞ మాప్తమైన
స్వప్నవీధియె దానికి స్థానభూమి

కమం దృతీయము ప్రజ్ఞానఘనము ప్రాజ్ఞ
మొంను నానందమయము నానందభుక్కు
నొకండు దని సుషుప్తస్థాన మొక్క కోర్కె
తూలు స్వప్నము తూలు చేతోముఖంబు

ఆతండె సర్వేశ్వరుండును
నాతండె సర్వజ్ఞుం డతండె యఖిలప్రభవుం
డాతండె యంతర్యామియు
నాతండె భూతముల కెల్ల హర్తయుం దలంపన్

ప్రజ్ఞము నాంతరప్రజ్ఞము బాహిర
ప్రజ్ఞము నుభయతఃప్రజ్ఞ కాదు
ప్రజ్ఞేతరంబును బ్రజ్ఞానఘనము కా
దగ్రాహ్య మవ్యవహార్య మగుచు
నది యదృష్ట మ్మచింత్య మ్మలక్షణము న
వ్యపదేశ్య మదియ శివంబు శాంత
మేకాత్మగతప్రత్యయైకసారంబు ప్ర
పంచోపశమము నవంచకంబు

ఇది వస్తుగము విజ్ఞే యనియు నాత్మ
కడఁగి యక్షరంబు నోంకార మిద్ది
కలుగు నాలు గవాగంబు లవాగముగను మ
వాగ మి ట్లధిమాత్రి నస్మఖండయుక్తి

అరయ జాగరితస్థాన మది అకార
మనియు వైశ్వానరం బందు నాప్తివలన
నాదిమత్త్వమువలనఁ దద్వేది సర్వ
కామములు పొందుఁ బ్రథముఁడై కాంచుఁ బ్రీతను

అరయ రెండవ స్వప్నస్థాన మద్ది తైజ
సం బుకారము కర్షదే సాకు మాత్రి
మరియు నుభయత్వంబు గాన సమానుఁ డగుచు
బ్రహ్మవిత్కులజుఁ డగు స్వప్నవేది

మూఁడవది సుషుప్తస్థానమును మకార
మద్ది ప్రాజ్ఞము మితిచేత నంత్యమగుట
నెవఁడు తద్వేత్త వాఁడు సర్వేశ్వరుఁడును
సర్వమాతయు వాఁడై యపీతి వాఁడు

ఒగిఁ జుసుష్గ సుద్ది యోంకార సున్యవ
భాగ్య నెుకఁడు శివము నచ్ఛ మాత్మ
ఆత్మచేతఁ జొచ్చు నాత్మయుం దాతఁడు
నెవ్వఁ డెఱుఁగు నిద్ది నెవ్వఁ డెఱుఁగు

ఈ శా వా స్య ము

[నిత్య శతకము : నవపది]

ఏది జగంబునం గదలు చింతయు నున్నను నద్ది యీశ్వరా
చ్ఛాదిత, మందుచే జగము చొప్పనఁ బోక భుజింపుమీ!, పర
శ్రీ దొరగింపఁ బో మనసు చేయకు, వర్ష శతంబు జీవితే
చ్ఛాధృతిఁ బూనియుండు మను సంగతకర్మము లాచరించుమా

ఈ గతి సంచరించు నరు డింతయుఁ గర్మము తాఁకఁబోవ దీ
నాగుణయుక్తు బద్ధుఁడగు వాఁ డెవఁ డాత్మహనుండు వాఁడు మృ
త్యాగ్రగమౌ వేళ ఘనతమసాభిధమైన యసుర్యలోకముం
ద్రాగమనంబు సేయు వితతంబుగ సూర్యసుదివ్యపేతమున్

మనసున కద్ది పూర్వ మతిమానసవేగము నిత్య మొందు దా
నినిఁ బడి పర్యాలెత్తును మనీషయు సర్వము మాతరిశ్వనా
రినిచయ మద్ది యొక్కఁడు భరించుఁ జలాచల మద్ది దూరమం
దున నికటంబునన్ వెలిని దోఁచును లోపలఁ దోఁచు సంతతమ్

అఖిలభూతమ్ము లాత్మగను, దాత్మ యఖిల
భూతములయందుఁ గాఁ జూచెడు పురుషునకును
లేదు విచికిత్స, కోపమ్ము లేదు, లేదు
శోకమును, సర్వ మొకటిగాఁ జూచు నెడల

అది శుక్రంబు నకాయ మవ్రణము సర్వాంతస్సు నస్నావిరం
బది శుద్ధంబు నపాపవిద్ధము మనీషాస్థాని తా నొక్కఁడు
న్నది సర్వంబును దానయైనది జగన్నానాపతుల్ దానిశ
శ్వదనూనాజ్ఞను సర్వకాలము సమర్ప్యత్వంబు దీపించుచున్

ధీరులనుండి మా కిది శ్రుతిన్వ్యవహారము వచ్చుచుండె వి
ద్యాగతికిన్ ఫలం బొకఁడు నన్య మవిద్యకు, రెండు నేర్చినన్
బేరిమి దాఁటు మృత్యువు నవిద్యను దత్కృతకర్మపేర్మి వి
ద్యారుచిరాభిమగ్న నమృతత్వముఁ గాంచు సనాతనస్థితిన్

ధీరులనుండి మా కిది శ్రుతివ్యవహారము వచ్చుచుండె వే
ర్వేరు ఫలాభిసంధి యగు బిట్టు నసంభవసంభవంబులన్
మేరలు దాఁటినొంతయును మృత్యువు దాఁటు నసంభవంబు చేఁ
దారిన మాయ నోర్చి యమృతత్వము గాంచును సంభవంబుచే

కదు సత్యాసుఖము మాయం
బడియుండె హిరణ్మయంపుఁ బాత్రము చేతన్
గదు దయఁ దెరువుము పూషుఁడ
దడఁబడనీకుండ సత్యధర్మునికొఱకున్

ఇఁక వాయు వనిల మమృతము
ప్రకటశరీరమ్ము నేఁడు భస్మాంతంబై
యకటా! యేమి పొనర్చితి
వి కాయ మప్పుడు స్మరింపవే! యోక్రతువా!

ఓయగ్ని! మంచిత్రోవను
బోవెడు గతి నమ్ముఁ గొంచుఁ బో! వక్రింబా
నేయధ్వ ముడిగి నీకును
భూయిష్ఠంబు నమఉక్తి పొనరింతుమయా!

శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః

(నిత్యశతకము : ౧౦౦ వ పది)

ఘన మహి శాకయుండు సహస్రాయతనంబు పొనర్చుచుండగా ఘ
నసమూహకంబు లోకమున శాశ్వతమం చని యందురే శిలా
ఘనపు ని భాగ్యసంస్మృతికిఁ గట్టెను సౌధ మొకండు ప్రేమని
ష్ఠుఁడుగు సామ్రాజ్యయంబునకు వచ్చిన చేటది లేని ఖ్యాతికిన్

నాపసినాఁటను నీవు లలనా! పితృదత్తపు నాకు నేను గా
సి పొనరించి దేయఘమొ యెవ్వనినో హరియించి తేను లే
దే పశుతీ! నినుఁ జడము హీనము ఛాయియు దివ్యమాంధ్రభా
షాపగమోత్తమంబయిన సౌధము కట్టితి నే సురాలయా !

ఏతొలినాఁటి సాగరము తేలిన యాంధ్రులభావలోన ప్ర
స్ఫీతత సంస్కృతోక్తులనుఁ బెంచిన యాంధ్రులభావలోన మ
చ్ఛ్రేతము సొమ్మసిల్ల విరచించిన యీకృతి రాజకీయమౌ
జాడ్యముదైన నొత్తిడికి సంశయ మందెద నిత్యతాస్థితిన్

గనయుఁడా సార్వముఖీనసృష్టి యగునన్ గీర్వాణసారస్వతం
బున నైనం దనయంత శిల్పి కలుగంబోఁడన్న నన్నయ్య వ్రా
సిన భాషన్ గని యుంచి యీకృతి పరీక్షింపన్ దిశోత్సాహులై
వనితా! నీస్మృతికావ్యనిత్యతకునై వాదోపవాదంగ నాఁ జెదర్

బహుసిద్ధాంతవిదూషితంబయిన యీభాషాప్రవాదంబునన్
విహరద్వ్యాకరణానుకూలరచనావేశంబు దోషంబుగాఁ
ప్రహరింపంబడి సందియంపడెడ దీనవ్రాత్యస్వాహాకావ్యని
గ్రహభీతిన్ గ్రహభీతి నాగరికరాకాచంద్రబింబంబు నాన్

చూడను లేని నూతనబుధుల్ జనియించిరి సాగరంబునం
గూడిన యుప్పు నీడ్వఁగను గోవిదులింపుగఁ జేయనచ్చునా
కూడిక నిప్పు సర్వమునకుం బొసఁగింపఁగ రాదు నిత్యమై
కూడిన యుప్పులం దెలిసికోను నిరంతరయత్నశూరులై

అయ్యో! సర్వము కుద్దలించెదర యీయజ్ఞానపూర్ణమూఁక తా
మొయ్యన్ వే యధికారధూర్వహతకై యుయ్యాలలన్
గచ్ఛముల్
కయ్యాల్ కోయుటలున్ సరస్వతి భయగ్రస్తాత్మయై గూడెంగొ
ముయ్యో రైచను శాంతి గావుత మహామోహాబ్ధిపర్యాప్తికిన్

శాంతి సమస్తభావనామయసాగరగంభీరభావస్వామూర్తికిన్
శాంతి పరాభిమానమతిసంగతమోహమహాంబురాశికిన్
శాంతి మహాఘసంజనితజాతవిభీతిప్రభావసం
భ్రాంతికి భ్రాంతిమూలకవిపత్తతికిన్ కృతదైత్యసంహతికిన్

శాంతి సమస్తపాతకసమంతతికిన్ నిశితాగ్రగోచరాళి
భ్రాంతికి శాంతి శాంతి సతిఖాకసమస్తసమూర్జితాగ్నిసం
శాంతికి శాంతి సంతతమనోపరివృత్తదనూనమోహమో
ద్రాంతవిశాలసంతతికి దాంతహృషీకకరాళికేళికిన్

శాంతి సహాసదాగ్ధస్వనసంతతికిన్ జలభూతపాళికిన్
శాంతి మహాగ్నిభూతపరిమస్తుకు శాంతి మసుప్రత్యూహాంబు
భ్రాంతికి శాంతి శాంతి ప్రసిగాఢితగాఢవిధమప్రత్యూహసం
భ్రాంతికి శాంతి శాంతి సుకృతవైభవప్రవృత్తికిన్